

BOŻENNA MICHALIK: DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWA IGNACEGO POTOCKIEGO

Wrocław 1979 Ossolineum, ss. 225. Komitet Nauk Pedagogicznych PAN

Działalność Komisji Edukacji Narodowej stała się przedmiotem pogłębionej refleksji z okazji dwusetnej rocznicy tego pierwszego polskiego ministerstwa oświaty. Poszerzony został krąg badań i problemów w zakresie oświeceniowych, nowatorskich poczynań. Starano się ukazać nie znane dotąd fakty oraz wyjaśnić, dlaczego w tych końcowych latach istnienia Rzeczypospolitej szlacheckiej możliwe było dokonanie tak ważnych reform oświatowych. Badacze dążyli do określenia w tym nowatorskim dziele roli czynników ekonomicznych, politycznych, środowiskowych, roli nauki oraz osób biorących bezpośredni udział w powstaniu i poczynaniach powołanej do życia pierwszej świeckiej władzy oświatowej.

Do kręgu tych poszukiwań należy zaliczyć rozprawę Bożenny Michalik. Motywem podjęcia tematu był brak dotychczas w historiografii ukazania w pełni roli poszczególnych komisarzy w dziele KEN, a także założenie metodologiczne, że przez wielostronne powiązania autentycznych poczynań badanych osób można uzyskać pogłębione wyjaśnienia zjawisk oświatowych w procesie historycznych przemian.

W poglądach historiozoficznych prezentowano różne spojrzenia na rolę jednostki w społeczeństwie: ukazywano jej wielkość lub umniejszano jej znaczenie jako uczestnika wielkich wydarzeń dziejowych. W materialistycznej koncepcji procesu dziejowego działanie ludzkie ma w konsekwencji znaczenie decydujące. „Z działaniem ludzkim Marks łączy zawsze przynajmniej dwa elementy: cel i wiedzę o warunkach działania”¹.

Podejmując rozważania nad wyjaśnianiem czyjejs roli w historii, nad okre-

śleniem poglądów badanej jednostki i zakresem jej poczynań, nie można ograniczyć podjętej analizy do terenu jej aktualnego działania. Badacz „musi analizę tę rozciągnąć” chronologicznie wstecz, człowiek bowiem przystępuje do konkretnego działania już z określonym doświadczeniem o „osiągalności” czy „nieosiągalności” celów².

Zgodnie z takim metodologicznym założeniem — Bożenna Michalik dokonała oceny w dotychczasowej historiografii dzieł związanych z osobą Ignacego Potockiego i doszła do stwierdzenia, że Potocki interesował historyków „przede wszystkim jako wybitny działacz polityczny” (s. 6). Wprawdzie, stwierdza dalej Autorka, wielu badaczy podkreślało i doceniało ważną rolę Ignacego Potockiego w dziele reform oświatowych, akcentując niektóre znaczące jego wystąpienia w tym zakresie, nie były to jednak ujęcia wyczerpujące. Dlatego też B. Michalik postawiła sobie za cel rozprawy o Potockim „ukazanie jego liczących i często nie znanych poczynań na polu oświaty, które usprawniły i zmodyfikowały proces nauczania i wychowania” (wstęp, s. 10) w zreformowanym szkolnictwie czasów KEN.

Odtwarzając w możliwie pełnym zakresie działania oświatowe Ignacego Potockiego, Autorka dokonała tego na podstawie zbiorów archiwalnych, skrupulatnie zgromadzonych i głęboko przeanalizowanych z dużą odpowiedzialnością za faktograficzną ścisłość. Z pełnym obiektywizmem i historycznie wyważonym dystansem wykorzystano korespondencję w sprawach edukacyjnych. O obszerności epistolarnych materiałów źródłowych świadczy wydanie przez Autorkę osobnej pozycji bibliograficznej z korespon-

¹ J. Topolski, *Marxizm i historia*, Warszawa 1977, s. 167.

² *Jw.*, s. 183—184.

dencji w sprawach edukacyjnych⁸. Listy dały Autorce szerokie możliwości poznawcze badanych zagadnień. Dzięki nim można było zrozumieć klimat epoki, w której działała KEN, dostrzec związki personalne Potockiego z twórcami pierwszego ministerstwa oświaty, zasięg jego oddziaływań na kierunek polityki i zmiany programowo-organizacyjne w systemie szkolnym doby stanisławowskiej.

Zgromadzone liczne źródła archiwalne i drukowane pozwoliły Autorce dokładniej ustalić zakres prac oświatowych I. Potockiego, sprostować niedokładności w dotychczasowej jego ocenie w tych poczynaniach, wykazać wielostronną działalność w podjętej przez KEN reformie oświatowej. B. Michalik dokonała w swym dziele nie tylko uściśleń oraz poszerzenia danych faktograficznych w badanym temacie, ale starała się dać możliwie pełne wyjaśnienie historyczne omawianych zjawisk.

Rozdział I wprowadza czytelnika w epokę poprzedzającą badany okres — w lata młodości Potockiego. A rozeznanie w jego życiu rodzinnym i ówczesnej polskiej magnaterii w warunkach społeczno-politycznych, obyczajowych — pozwoliło wydobyć wielostronne motywy zainteresowań oświatowych młodego, inteligentnego i wykształconego magnata z kręgu postępowych ugrupowań. Słusznie ukazała Autorka w tym rozdziale rolę czynników rodzinnych oraz okresu młodzieńczego w kształtowaniu się osobowości człowieka. Dla Ignacego Potockiego lata szkolne, spędzone w Collegium Nobilium, szkoły wprowadzającej innowacje pedagogiczne, miały duże znaczenie w przyjmowaniu myśli postępowej, co się zaznaczyło w przyszłej jego działalności w Komisji Edukacyjnej.

Czynnikiem inspirującym również późniejszą twórczą inwencję intelektualną i oświatową Potockiego były liczne jego podróże. Przynosiły one możliwość porównań w zakresie wychowania młode-

go szlacheckiego pokolenia, jakie obserwował za granicą, a własną szkołą piarską, w której zdobywał wykształcenie. Pozwoliło to na wyciąganie wniosków o roli oświaty i wychowania w rozwoju społeczeństwa. Taka otwarta i refleksyjna postawa cechowała I. Potockiego w ciągu całego jego życia. Nawiązywanie osobistych kontaktów z ludźmi znaczącymi w świecie naukowym, społecznym i politycznym dawało znakomite rozeznanie i przygotowanie do podjęcia prac reformatorskich we własnej ojczyźnie. W ten sposób Autorka wykazała, że Potocki był kompetentny w sprawach oświatowych i z całą świadomością mógł wziąć udział w działalności Komisji Edukacji Narodowej. Słusznie też stwierdziła, że reformatorskie poczynania w wychowaniu młodego pokolenia, w których brał udział Ignacy Potocki, nie dokonywały się w sytuacji wyizolowanej, lecz w całym splocie społecznych i politycznych poczynañ. Nieprzypadkowe były żywe dyskusje prowadzone na obiadach czwartkowych w początkach lat siedemdziesiątych dotyczące nowelizacji prawa, w których młody Potocki brał czynny udział.

W rozdziale II ukazała Autorka Ignacego Potockiego, tego najmłodszego z komisarzy, jak podejmował i realizował przydzielane mu zadania oświatowe z ramienia KEN. A realizował je bardzo sumiennie, z dużą dozą własnej inicjatywy, niekiedy wbrew nie tylko środowisku szlachty, ale i własnemu, magnackiemu. Od początku rozpoczęcia działalności przez Komisję Potocki sekretarzował na jej licznych posiedzeniach. Jemu powierzono opiekę nad przejęciem przez nową władzę oświatową biblioteki Żaluskich. On też opracował projekt utworzenia funduszu edukacyjnego z dóbr pojezuickich, starając się, by majątek ten w całości przeszedł na rzecz zreformowanych szkół.

Potocki widział trudności w realizowaniu tego projektu finansowego i ich przyczyny. W specjalnym *Manifestie* ujawnił nadużycia w poczynaniach lustratorów, co doprowadziło do rozwiązania Komisji Rozdawniczych i uzyska-

⁸ *Korespondencja Ignacego Potockiego w sprawach edukacyjnych (1774—1809)*. Opracowała Bożenna Michalik, Warszawa 1978.

nia przez KEN autonomii w sprawach finansowych.

W rozważaniach nad projektem nowej organizacji szkolnictwa i wychowania młodego pokolenia wnosili komisarze własne projekty. Autorka wiele uwagi poświęciła projektowi Ignacego Potockiego, który przedstawiony został Komisji w marcu 1774 r. jako *Myśli o edukacji i instrukcji w Polsce ustanowić się mającej*. Zwróciła uwagę na oryginalność zawartych w nim myśli i ich polityczne i społeczne uwarunkowania. O dużej znajomości przez Potockiego środowiska świadczy dostrzeganie trudności w realizowaniu podjętej reformy. Do nich zaliczał „postawę zachowawczą rodziców”. Zwracał uwagę na potrzeby zmiany wychowania w rodzinie, by bardziej wpływać na rozwój umysłowy i fizyczny dziecka. Myśl ta nowatorska i dalekowzroczna. Proponował też, by Komisja przygotowała *Uwagi o edukacji domowej dla rodziców*, wykorzystując myśli znanych pedagogów Oświeceniści z Locke'em i Rousseau na czele.

Analizując program Potockiego w zakresie organizacji szkolnictwa w trójstopniowym układzie (szkoły pierwiastkowe, wojewódzkie i główne), Autorka wykazała dużą jednolitość cechującą jego cele wychowania i kształcenia oraz treści programowe, co wyraźnie ujawniło się w opracowanym przez niego *Przepisie na szkoły wojewódzkie*, wydanym w 1774 roku, a także w tabeli przedstawiającej „porządek i układ nauk w szkołach wojewódzkich”. Proponowany układ treści nauczania cechował też racjonalizm i oświeceniowy utilitaryzm, jaki wyraźnie dominował w celach edukacji stawianych szkołom zreformowanym przez KEN. Miały one uczynić swych wychowanków „ludźmi użytecznymi dla kraju” i dla własnego dobra.

Dla spełnienia nowych zadań edukacyjnych, wyznaczonych przez KEN, należało zapewnienie szkołom odpowiednich nauczycieli. Ich roli w wychowaniu nadawał autor *Przepisów* ogromne znaczenie, lecz i wymagania im

stawiane były bardzo rozległe. Nauczyciel winien znać cele edukacji szkolnej oraz swą odpowiedzialność za realizację wyznaczonych zadań. W dalszych „radach dla nauczycieli” zwracał Potocki uwagę na konieczność szerokiej znajomości wiedzy ogólnej i stałe dążenie do jej uzupełniania, na odpowiedni stosunek nauczyciela do ucznia i umiejętność realizacji procesu nauczania i wychowania. Nauczyciel miał się odznaczać najlepszymi cechami charakteru, odpowiednią postawą moralną, przejawiającą się w sumiennym wypełnianiu obowiązków, sprawiedliwości; w postępowaniu nauczyciel winien być przykładem dla swych wychowanków.

Przedstawiony przez Potockiego program nauczania zawierał szeroki zakres przedmiotów, których treść dostosowana była do ekonomicznych i społecznych potrzeb narodu. Analizując podany przez niego program dla szkół średnich, Autorka zwróciła uwagę na różnice zdań w sformułowaniu niektórych problemów zawartych w rękopiśmie i w tekście projektu wydrukowanego, a zatem zaakceptowanego przez KEN. Tak np. — zdaniem Potockiego — wysoki poziom nauczania mógł zapewnić pedagog specjalista z danej dyscypliny wiedzy, natomiast większość komisarzy w pierwszej wprowadzonej reformie szkół średnich ustanowiła jednego profesora dla każdej klasy, uczącego wielu przedmiotów. W dalszym etapie podjętej przez KEN reformy oświatowej przeważało jednak stanowisko Potockiego.

Ukazując dalsze osiągnięcia Ignacego Potockiego w dziele edukacji, przedstawia Autorka jego udział w Towarzystwie do Ksiąg Elementarnych jako pierwszego przewodniczącego oraz inicjatora powołania tej instytucji, co zostało w pracy przekonująco udokumentowane. Szeroko zakrojone i planowo prowadzone prace Towarzystwa miały przyspieszyć podjętą przez KEN reformę edukacji narodowej.

Autorka ukazała tu Potockiego jako człowieka o ogromnej wiedzy, którą potrafił wykorzystać w praktycznych zadaniach, a szczególnie w przygotowaniu

podręczników i opracowywaniu ustaw szkolnych. Sam napisał prospekt podręcznika historii i podał nowatorską koncepcję nauczania tego przedmiotu jako treści kształcącej ucznia i powiązanej z innymi dziedzinami wiedzy poszerzającymi zakres wykształcenia. W tworzeniu podręczników oraz przepisów szkolnych kierował się Potocki osiągnięciami nauki w poszczególnych przedmiotach szkolnych, śledził nowatorskie poczynania pedagogiczne i praktykę dydaktyczną.

Wykorzystanie doświadczeń szkół w zakresie stosowania projektu ustaw zostało umiejętnie przeprowadzone. Ignacy Potocki uwzględnił wszelkie uwagi nadsyłane przez wizytatorów w opracowywanych przez siebie wnioskach dla Komisji. On także kierował naradą z udziałem rektorów Szkół Głównych, wizytatorów i przedstawicieli Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych, w której wyniku została opracowana ostatecznie redakcja *Projektu ustaw*. Rzecz to nowe światło na osobę Potockiego nie tylko jako teoretyka, człowieka o dużej wiedzy, ale umięjącego również konsekwentnie wprowadzać w życie planowane założenia.

Ukazując wszechstronnie działanie Ignacego Potockiego w zakresie przeprowadzanej reformy szkolnictwa, Bożenna Michalik wyjaśniła kierunek tych zamierzeń, określiła też politykę oświatową jako część ogólnych działań zmierzających ku naprawie Rzeczypospolitej, co przyczynia się niewątpliwie do głębszego zrozumienia postępowych magnackich ugrupowań, zwolenników reform w Polsce stanisławowskiej.

W rozdziale IV Autorka przedstawiła stanowisko Ignacego Potockiego wobec reformy Akademii Krakowskiej, wykazując przy tym duże jego rozeznanie w reorganizacyjnych poczynaniach Kollątaja oraz obiektywizm w ocenie zasług. Wskazywał Potocki dobre przygotowanie kadry wykładowców i nauczycieli do szkół wydziałowych, z uznaniem wyrażał się o działaniach zapewniających materialne podstawy uczelni krakowskiej. Pełne ukazanie osiągnięć Kollątaja

w reorganizacji Uniwersytetu spowodowało, że KEN wyraziła zgodę na prowadzenie przez niego dalszych reformatorskich rozwiązań, zmierzających do stworzenia Szkoły Głównej jako uczelni nowożytnej.

Jeszcze raz z pełną znajomością sprawy zaprezentował Ignacy Potocki swe stanowisko wobec prowadzenia wykładów literatury w Szkole Głównej Koronnej. W *Zdaniu względem ustanowienia Katedry Literatury w szkołach głównych* podkreślał potrzebę i kształcąca walory nauczania tego przedmiotu przez poznawanie dzieł najwybitniejszych pisarzy, a jednocześnie wyrabianie krytycznego stosunku młodzieży do treści poznawanych utworów.

O nowatorstwie działania pedagogicznego Potockiego w podjętej przez Komisję reformie świadczy wnikliwa analiza wyników nauczania w szkołach realizujących programy według wytycznych *Ustaw*. Ta rzeczowa krytyka stała się podstawą nowelizacji niektórych przepisów szkolnych, zmierzającej do usunięcia dostrzeżonych trudności i usprawnienia procesu wychowania.

Sięganie do praktyki szkolnej jako źródła dalszych ulepszeń w podejmowaniu reformy — to swoisty sposób rozwijania osiemnastowiecznego utilitaryzmu. Można go przypisać w dużej mierze oryginalnej, twórczej interpretacji osiągnięć polskiej nauki przez Ignacego Potockiego.

W V rozdziale jeszcze raz podjęła Autorka sprawę szkolnictwa pijarskiego. Ignacy Potocki, dawny uczeń Collegium Nobilium, znał możliwości tego zakonu w działaniach pedagogicznych. Jako członek KEN był zwolennikiem wykorzystania wszystkich sił społecznych sprzyjających reformie. Takie sprzyjające siły upatrywał w zakonie pijarskim. Dostrzegał również niedociągnięcia w pracy dydaktyczno-wychowawczej kolegiów pijarskich, co potwierdzały wizytacje tych szkół. Przyczyną tego stanu był brak odpowiednio przygotowanych nauczycieli zakonnych. Potocki konsekwentnie zmierzał do podnoszenia poziomu wykształcenia nauczycieli

tak świeckich, jak i zakonnych. W tej sprawie toczył wiele dyskusji ze starszą pijarką, czyniąc ją odpowiedzialną za niski poziom nauczania w wielu szkołach. Ze zdaniem Potockiego solidaryzowali się niektórzy światli przedstawiciele tego zakonu.

W swej monografii Autorka dała pogłębioną ocenę działalności pedagogicznej zakonu pijarów, którzy nie reprezentowali jednolitego stanowiska aprobującego w pełni reformę oświatową KEN. Potocki przyczynił się do pozyskania pijarów i włączenia ich w dzieło reformy edukacyjnej, poświęcając tej sprawie wiele wysiłku. Jego też zasługą było powołanie przez KEN Departamentu Szkół Pijarskich. Nowa placówka do spraw szkół zakonnych świadczy o dalszym ujednocnianiu systemu oświatowego w duchu polityki tej świeckiej magistratury.

Ostatnie dwudziestolecie życia I. Potockiego związane było głównie z jego działalnością polityczną i naukową. Autorka dowodnie jednak ukazała w rozdziale VI, że w dalszym ciągu włączał się w rozwiązywanie trudnych problemów oświatowych i wywierał niesłabnący wpływ na kierunek końcowych prac Komisji. Bronił całości funduszu edukacyjnego, odpierał ataki eks-jezuity Łuski na dzieło KEN, zwracał uwagę na patriotyczne treści wychowania

szkolnego, na podniesienie rangi stanu akademickiego przez nobilitację najbardziej zasłużonych nauczycieli i twórców nauki. Do nich przyłączył się Potocki, nawiązując współpracę z powstałym w 1800 r. Warszawskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk.

Zakończenie rozprawy B. Michalik stanowi rekapitulację ukazanych zainteresowań i szerokiej działalności Ignacego Potockiego.

Bogata treść recenzowanej pracy przybliży czytelnikowi epokę Oświecenia, ukazuje rolę wykształconej jednostki w życiu społeczeństwa tego czasu, przedstawia wiązanie osiągnięć naukowych z poczynaniami dydaktycznymi i popularyzatorskimi, z reformą edukacji narodowej.

Wielostronna działalność Potockiego budzi uznanie dla wielkich twórczych możliwości poczyznań ludzi Oświecenia. I nasuwa się pytanie, czy działania Potockiego wynikały bardziej z bieżących potrzeb politycznych i społecznych, czy też z głębokich, naukowych przemyśleń i filozoficznej jego koncepcji, stanowiącej teoretyczną podstawę działań pedagogicznych. Autorka sprawy nie zamyka. Świadczy to o ciągle żywej i inspirowanej się dzieła KEN i poczyznań jej twórców.

EUGENIA PODGORSKA
Łódź

**ANDRZEJ MEISSNER: KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI
W ŚRODKOWEJ GALICJI 1871—1918.**

Rzeszów 1974, Wyd. WSP w Rzeszowie, ss. 163

**ANDRZEJ MEISSNER: KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI
W ŚRODKOWEJ MAŁOPOLSCE 1918—1939.**

Rzeszów 1978 Wyd. WSP w Rzeszowie, ss. 205

Problematyka dziejów kształcenia nauczycieli nie jest zbyt często poruszana w literaturze pedagogiczno-historycznej. Dlatego też brak jest w tej dziedzinie syntez, odnoszących się zarówno do poszczególnych okresów historycznych, jak i poszczególnych regionów kraju. Do-

brze więc się stało, że Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie podjęło się wydania dwóch prac Andrzeja Meissnera dotyczących dziejów zakładów kształcenia nauczycieli na terenie województwa rzeszowskiego.

Pierwsza z nich pt. *Kształcenie nauczycieli w Środkowej Galicji 1871—1918* omawia działalność seminariów nauczycielskich w Rzeszowie, Krośnie i Rudniku w dobie autonomii galicyjskiej. Kontynuację podjętej problematyki stanowi kolejna praca zatytułowana *Kształcenie nauczycieli w Środkowej Małopolsce 1918—1939*. Zostały w niej omówione dzieje męskich seminariów nauczycielskich w Rzeszowie, Krośnie, Rudnikach i Przemyśle oraz seminariów żeńskich, które zlokalizowane były w Dębicy, Gorlicach, Jarosławiu, Jaśle, Krośnie, Łańcucie, Mielcu, Przemyśle (trzy), Ropczycach, Rzeszowie, Sanoku, Tarnobrzegu. Nadto istniało na tym terenie Seminarium Koedukacyjne w Cieszanowie. Monografia podejmuje również zagadnienie liceów pedagogicznych, które po likwidacji seminariów nauczycielskich utworzono w Rzeszowie, Krośnie i Brzozowie.

We wstępie swych prac Autor wyjaśnia pojęcie Galicji Środkowej i Małopolski Środkowej, które to nazwy zostały umownie przyjęte dla określenia terenów stanowiących województwo rzeszowskie po II wojnie światowej.

Obie rozprawy posiadają w zasadzie podobną strukturę i zakres tematyczny, chociaż pełniejszy obraz szkolnictwa pedagogicznego zawiera druga rozprawa poświęcona okresowi międzywojennemu. Zasadniczą część prac poprzedzona została omówieniem ogólnej sytuacji panującej w dziedzinie szkolnictwa pedagogicznego oraz dyskusjom, jakie toczyły się wokół koncepcji zakładów kształcenia nauczycieli w okresie galicyjskim i 20-leciu międzywojennym. W ten sposób wyodrębnione zostały podstawowe czynniki, jakie wpłynęły na powstanie i rozwój zakładów nauczycielskich na omawianym terenie.

W dalszej kolejności znajdujemy rozważania na temat genezy i rozwoju seminariów nauczycielskich, założeń organizacyjno-programowych oraz realizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego. Szczególnie istotne są ustalenia dotyczące genezy męskich seminariów nauczycielskich. Wprawdzie powoływały je

władze oświatowe, lecz rzeczywistymi ich fundatorami były rady miejskie, które dzięki inicjatywie świątynnych obywateli i burmistrzów zapewniały szkołom warunki materialne potrzebne do prawidłowego funkcjonowania szkół. Szkoda tylko, że Autor nie ukazał działalności preparandy rzeszowskiej, z której wyrosło przecież najstarsze na Rzeszowszczyźnie Państwowe Seminarium Nauczycielskie Męskie w Rzeszowie. Wspomina o tym M. Wołowicz w *Zarysie rozwoju Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego im. S. Staszica w Rzeszowie (1871—1936)*¹, pisząc o istnieniu 2-letniego żeńskiego kursu pedagogicznego, który zniesiono po założeniu seminarium, a pomoce naukowe i sprzęty szkolne przydzielono nowemu zakładowi.

Lektura obu prac daje obraz nie tylko założeń organizacyjno-programowych męskich seminariów nauczycielskich, które przecież były wspólne dla wszystkich tego typu szkół w Polsce, ale, co jest ważniejsze, umożliwia poznanie wewnętrznego życia tych szkół, ich funkcjonowania oraz roli w środowisku lokalnym.

Jak wynika z przeprowadzonych analiz, seminaria zarówno w okresie galicyjskim, jak i w latach 1918—1939 reprezentowały bardzo zróżnicowany poziom nauczania, co uwarunkowane było stanem obsady kadrowej, stosowanymi metodami nauczania, a także stopniem wyposażenia w sprzęt i pomoce naukowe. Wyraźne natomiast różnice przy zestawianiu wspomnianych okresów spotykamy w realizacji procesu wychowania.

W okresie galicyjskim wychowanie biegło niejako dwoma nurtami. Jeden, oficjalny, polegający na wyrabianiu lojalizmu wobec władz austriackich i posłuszeństwa wobec władz krajowych, a drugi, ukryty, zmierzał do kształtowania postaw patriotycznych i przygotowywania nie tylko do wąsko pojętych zadań zawodowych, lecz i do pracy spo-

¹ Zob. *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego im. S. Staszica w Rzeszowie, za rok szkolny 1935/36, Rzeszów, s. 10.*

łecznej w środowisku. Nurt ten przybrał na sile na przełomie XIX i XX w. i realizowany był przez młodych nauczycieli języka polskiego oraz tajne jeszcze organizacje młodzieżowe w toku różnorodnych zajęć pozalekcyjnych. Odmienne przebiegała realizacja programu wychowania w Polsce niepodległej. Jak słusznie stwierdza Autor, seminaria rozwijały się wówczas „w zupełnie innej sytuacji politycznej, w okresie twórczego wysiłku narodu nad odbudowaniem swej państwowości”.

Autorowi udało się również wydobyc sylwetki wybitniejszych nauczycieli seminariów męskich, których noty biograficzne umieszczone zostały w przypisach oraz w załączonym aneksie.

Wiele miejsca poświęcono kandydatom do zawodu nauczycielskiego, a więc ich pochodzeniu społecznemu i terytorialnemu, warunkom materialnym, trudnościom, jakie musieli pokonywać w drodze do zawodu nauczycielskiego. Obserwujemy tu dość istotną prawidłowość w obu omawianych okresach. Seminaria męskie były szkołami plebejskimi. Jak wynika z obliczeń Autora, w okresie galicyjskim ponad 50% młodzieży seminariów nauczycielskich wywodziła się ze sfer chłopskich; w okresie międzywojennym około 80% było synami chłopów, rzemieślników i robotników. Również warunki materialne młodzieży kształtowały się podobnie. Młodzież wywodząca się ze środowisk biedniejszych musiała pokonywać olbrzymie trudności, by zdobyć zawód nauczycielski. Jakże podobne do opisywanych przez S. Pięgonia w książce pt. *Z Komborni w świat* były losy kandydatów seminariów nauczycielskich. Z tej samej Komborni i wielu innych wsi i miasteczek regionu rzeszowskiego szli chłopcy do seminarium, a potem w świat, do zawodu nauczycielskiego.

Autor podjął też próbę nakreślenia poglądów społeczno-politycznych młodzieży. Rzeszowszczyzna była przecież kolebką ruchu ludowego, w którym dużą rolę odegrało właśnie nauczycielstwo. O ile w okresie galicyjskim decydującą rolę w przygotowywaniu do pra-

cy społecznej odegrało środowisko, z którego wywodzili się kandydaci, to w okresie międzywojennym prace w tej dziedzinie podjęły już poszczególne seminaria nauczycielskie.

Ukazanie wewnętrznego życia seminariów nauczycielskich nie należało do zadań łatwych. Naświetlenie różnorodnych przejawów działalności seminariów w ich rozwoju historycznym utrudniał Autorowi brak materiałów źródłowych, które w większości uległy zniszczeniu w czasie II wojny światowej. W tej sytuacji A. Meissner sięgnął do akt Rady Szkolnej Krajowej i Kuratorium Okręgu Szkolnego we Lwowie, znajdujących się w Archiwum Historycznym miasta Lwowa. Dotarł też do wspomnień i relacji wychowanków i żyjących jeszcze profesorów, co pozwoliło na odtworzenie wielu szczegółów, zwłaszcza tych, które nie znajdują z reguły odzwierciedlenia w urzędowych dokumentach.

Oddzielnym problemem podjętym w omawianych monografiach są dzieje żeńskich seminariów nauczycielskich, spośród których tylko dwa w Przemyślu były zakładami państwowymi; pozostałe były szkołami prywatnymi. Problem ten został potraktowany bardzo nierównomiernie. W pierwszej pracy dzieje seminariów żeńskich zostały całkowicie pominięte, mimo że istnieją dla ich odtworzenia pewne materiały źródłowe. Praca druga natomiast zawiera osobny rozdział pt. „Żeńskie seminaria nauczycielskie Małopolski Środkowej”, posiadający jednak charakter dość ogólnikowy. Autor nie wykorzystał tu cennego zespołu akt państwowych seminariów żeńskich w Przemyślu, które pozwoliłyby na całościowe przedstawienie działalności seminariów przynajmniej w jednym mieście.

Wywody Autora zamykają podsumowania, w których podjęto próbę uchwycenia podstawowych prawidłowości rządzących zakładami kształcenia nauczycieli oraz specyficznych cech poszczególnych seminariów. Mimo że pewne sprawy zostały potraktowane marginesowo lub całkowicie pominięte, prace Andrzeja Meissnera uzupełniają naszą wiedzę

o dziejach kształcenia nauczycieli w Polsce południowo-wschodniej.

Warto podkreślić, że Autor uwypuklił sprawy dotyczące dziejów zakładu kształcenia nauczycieli w Rzeszowie, który przeszedł swą drogę organizacyjną od 3- i 4-letniego seminarium, poprzez 3-letnie liceum pedagogiczne, by po okresie okupacji wznowić działalność w odmiennych już zupełnie warunkach społeczno-politycznych.

Ciałość zamykają bogate aneksy zawierające wykazy dyrektorów, nauczycieli i absolwentów męskich seminariów. Prace zawierają również obszerny zestaw bibliograficzny do dziejów kształcenia nauczycieli w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem regionu południowej Polski. Znacznym ułatwieniem w korzystaniu z lektury jest indeks nazwisk.

EDWARD KOŁEK
Rzeszów

MAŁGORZATA SZOSTAKOWSKA: EMILIA SUKERTOWA-BIEDRAWINA 1887—1970. ZARYS BIOGRAFICZNY.
Olsztyn 1978 Wyd. „Pojezierze”, ss. 224

Wydawnictwo olsztyńskie „Pojezierze” wydało pracę Małgorzaty Szostakowskiej, przedstawiającą barwną i legendarną w środowisku olsztyńskim postać — Emilię Sukertową-Biedrawinę.

Autorka wykorzystała zbiory Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Olsztynie, w którym znajdują się akta Rejencji Olsztyńskiej oraz materiały Bund Deutscher Osten, a także zespół akt Instytutu Mazurskiego. Autorka korzystała również ze zbiorów Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego i Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego, z Archiwum Akt Nowych w Warszawie, z zespołu akt Wojewódzkiego Urzędu Pomorskiego w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Bydgoszczy, z Archiwum Poznańskiego m. Poznania i województwa poznańskiego, z Centralnego Archiwum Niemieckiej Republiki Demokratycznej w Merseburgu oraz ze zbiorów prywatnych rodziny i współpracowników. Praca zawiera ponadto szczegółową, z wielką skrupulatnością i dociekliwością przygotowaną bibliografię, która obejmuje ponad 750 tytułów prac E. Sukertowej oraz 75 pozycji poświęconych tej pisarce i działaczce społecznej.

Emilia Sukertowa-Biedrawina kształ-

ciła się w okresie, kiedy kobiety w Królestwie Polskim i Galicji uzyskały już możliwość wstępu na uniwersytety. Świadectwo dojrzałości uzyskała w 1904 r. w gimnazjum rosyjskim w Warszawie, ukończywszy przedtem czteroklasową pensję prywatną w Łodzi. Podobnie jak większość uczących się wówczas dziewcząt uzyskała ponadto kwalifikacje domowej nauczycielki, co umożliwiło jej włączenie się do tajnego nauczania dzieci robotniczych. Równocześnie rozwijała działalność w ruchu feministycznym oraz uczęszczała na wykłady Łatającego Uniwersytetu, który po 1905 r. przekształcono w Towarzystwo Kursów Naukowych. Po pobycie w Wiedniu w Akademii Eksportowej, nie ukończywszy studiów, powróciła ze świadectwem nauczycielki języka niemieckiego i niemieckiej korespondencji handlowej.

Ze sprawą mazurską związała się Sukertowa przez koła inteligencji ewangelickiej w Warszawie, pracującej nad włączeniem — jak pisze Autorka we wstępie — zwartej społeczności ludowej ewangelickich Mazurów do grona polskich protestantów. Po klęsce plebiscytowej skupiła swą uwagę na Działdowszczyźnie. Od tego czasu, związana z Mazurami, pozostała im wierna przez resztę życia. Wydawała „Gazetę

Mazurską" i „Kalendarz dla Mazurów”, który był przerzucany przez granicę. Założyła też wspólnie z mężem Józefem Biedrawą w Działdowie Muzeum Mazurskie. Jej działalność wśród ewangelickich Mazurów Działdowszczyzny w latach trzydziestych budziła świadomość narodową.

Po wyzwoleniu ziem Warmii i Mazur Emilia Sukertowa-Biedrawina przybyła do Olsztyna i odtąd stała się duszą organizującego się życia kulturalno-oświatowego. Była tytanem pracy, o czym świadczy liczba jej publikacji — po wojnie około 350. Życie kulturalne i naukowe Olsztyna wiele zawdzięcza jej uporowi i benedyktyńskiej wprost pracowitości. Była sekretarzem Instytutu Mazurskiego, a obok działalności społeczno-politycznej i popularyzatorsko-naukowej zajmowała się kompletowaniem księgozbioru, który do dziś jest chlubą Ośrodka Badań Naukowych Im. Wojciecha Kętrzyńskiego. Dzięki swym zdolnościom i pracy zajmuje do dziś jedno z czołowych miejsc wśród zasłużonych działaczy i pisarzy, związanych z regionem Warmii i Mazur.

Książka o Emilii Sukertowej zasługuje na uwagę nie tylko historyków regionalistów, ale także historyków oświaty, droga życiowa bohaterki jest bowiem typowa dla ówczesnej wykształconej kobiety. Wprawdzie jej lata dziecięce i młodość Autorka potraktowała skrótowo, ale taki też był cel pracy M. Szostakowskiej, by skoncentrować uwagę czytelników przede wszystkim na działalności społeczno-politycznej i publicystycznej Sukertowej w okresie międzywojennym, a w szczególności na działalności organizatorskiej, popularyzacyjnej, oświatowej i naukowej w okresie powojennym, co się Autorce znakomicie udało.

Ukazanie się tej pracy, zaznajamiającej z działalnością Emilii Sukertowej-Biedrawiny, zapoczątkowało uroczystości związane z pięćdziesiątą rocznicą szkolnictwa polskiego na Warmii i Mazurach, obchodzoną uroczystie w 1979 r. w województwie olsztyńskim.

JANINA SEMPIOL
Olsztyn

BIBLIOGRAFIA

JANINA MARCINIAK
Warszawa

PRACE Z ZAKRESU HISTORII WYCHOWANIA, SZKOLNICTWA I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ W POLSCE, OPUBLIKOWANE W 1979 ROKU

UWAGI WSTĘPNE.

Poniższa bibliografia, tak jak i poprzednie¹, rejestruje druki zwarte, fragmenty prac zbiorowych oraz artykuły z wybranych wydawnictw ciągłych, których wykaz został dołączony.

Układ bibliografii jest rzeczowy, a w obrębie działów alfabetyczny. Na końcu niektórych działów zamieszczono numery pozycji, których opis znajduje się w innym dziale, lecz dotyczą również tego samego tematu.

W opisie pominięto rok wydania, jeśli praca ukazała się w 1979 roku. Natomiast przy uzupełnieniach z lat poprzednich podano właściwy rok. Pozycje opatrzone gwiazdkami dotyczą prac wydanych i opisanych w latach poprzednich, do których ukazały się nowe recenzje. Opis bibliograficzny jest wtedy skrócony, a uwaga w nawiasie odsyła do właściwego opisu, zamieszczonego w poprzednich częściach bibliografii.

SPIS TREŚCI:

I. OPRACOWANIA OGÓLNE Z ZAKRESU HISTORII I WYCHOWANIA:	str.
1. Bibliografie	127
2. Podręczniki	128
II. ROZWOJ OŚWIATY, SZKOLNICTWA I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ:	128
1. Opracowania ogólne	128
2. Z dziejów oświaty, szkolnictwa i myśli pedagogicznej w okresie do końca XVIII wieku	130
3. Z dziejów oświaty, szkolnictwa i myśli pedagogicznej w okresie zaborów	132
4. Z dziejów oświaty, szkolnictwa i myśli pedagogicznej w okresie międzywojennym	134
5. Z dziejów oświaty, szkolnictwa i myśli pedagogicznej w latach drugiej wojny światowej	137
6. Rozwój oświaty, szkolnictwa i myśli pedagogicznej w Polsce Ludowej	138
a) opracowania dotyczące problematyki ogólnokrajowej	138
b) opracowania regionalne	139

¹ „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 1971 nr 1, s. 143; 1972 nr 1, s. 151; 1973 nr 1, s. 123; 1974 nr 1, s. 113; 1975 nr 1, s. 115; 1976 nr 1, s. 113; 1977 nr 1, s. 81; 1978 nr 1, s. 103; 1979 nr 1, s. 113; 1980 nr 1, s. 107.

III. DZIEJE SZKOL ROZNYCH STOPNI:	141
1. Szkoły podstawowe	141
2. Szkoły średnie ogólnokształcące	141
3. Szkoły zawodowe (z wyjątkiem szkół wyższych)	142
4. Zakłady kształcenia nauczycieli (z wyjątkiem szkół wyższych)	143
5. Szkoły wyższe	143
IV. TEORETYCY WYCHOWANIA I DZIAŁACZE OŚWIATOWI:	149
1. Zbiory życiorysów	149
2. Sylwetki poszczególnych teoretyków i działaczy	150
V. DZIEJE OŚWIATY POZASZKOLNEJ:	157
1. Oświata dorosłych	157
2. Bibliotekarstwo	157
VI. DZIEJE RUCHU NAUCZYCIELSKIEGO:	158
1. Opracowania ogólne	158
2. Pamiętniki	159
3. Opracowania monograficzne i źródła do dziejów organizacji nauczycielskich	159
VII. Z ŻYCIA I DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI MŁODZIEŻOWYCH	160

SPIS UWZGLĘDNIONYCH WYDAWNICTW CIĄGŁYCH
I WYKAZ SKRÓTÓW I ICH TYTUŁÓW

- Acta Pol. Hist.* — *Acta Poloniae Historica*. Warszawa. Niereg.
- Acta UL. Ser. I* — *Acta Universitatis Lodzensis. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Seria I.* Łódź. Niereg.
- Acta UL. Ser. III* — *Acta Universitatis Lodzensis. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Nauki Ekonomiczne. Seria III.* Łódź. Niereg.
- Acta UNC.* Nauki Polit. — *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Nauki Polityczne.* Toruń. Niereg.
- Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.* — *Acta Universitatis Wratislaviensis. Prace Pedagogiczne.* Wrocław. Niereg.
- Ann. Acad. Med. Gedan.* — *Annales Academiae Medicae Gedanensis.* Gdańsk. Roczn.
- Ann. UMCS. Sec. D* — *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio D. Medicina.* Lublin. Niereg.
- Ann. UMCS. Sec. F* — *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F. Humaniora.* Lublin. Niereg.
- Arch. Bibl. Muz.* — *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne.* Lublin. Roczn.
- Arch. Hist. Fil. Myśli Społ.* — *Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej.* Warszawa. Roczn.
- Bad. Ośw.* — *Badania Oświatowe.* Warszawa. Kwart.
- Biul. Gł. Komis. Bad. Zbrod. Hitler.* — *Biuletyn Głównej Komisji do Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce.* Warszawa. Roczn.
- Biul. Komis. Hist. Rady Krak. Fed. SZMP.* — *Biuletyn Komisji Historycznej Rady Krakowskiej Federacji SZMP.* Kraków. Półrocz.

- Biul. Kwart. RTN* — Biuletyn Kwartalny Radomskiego Towarzystwa Naukowego. Radom.
- Biul. Lub. Tow. Nauk. Sect. A* — Biuletyn Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Sectio A. Humanistyka. Lublin. Nierog.
- Biul. Metod.* — Biuletyn Metodyczny. Wyd. Związek Nauczycielstwa Polskiego. Rada Zakładowa w Cieszynie. Cieszyn. Nierog.
- Biul. Żyd. Inst. Hist.* — Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego. Warszawa. Kwart.
- Bydgostiana.* Bydgoszcz. Nierog.
- Chowanna.* Katowice. Kwart.
- Collec. Theol.* — Collectanea Theologica. Warszawa. Kwart.
- Colloquium Salut.* — Colloquium Salutis. Wrocław. Nierog.
- Czas. Praw. -Hist.* — Czasopismo Prawno-Historyczne. Poznań. Półroc.
- Człowiek i Nauka.* Warszawa. Roc.
- Dydak. Szk. Wjż.* — Dydaktyka Szkoły Wyższej. Warszawa. Kwart.
- Dzieje Najnow.* — Dzieje Najnowsze. Warszawa. Kwart.
- Euhemer.* Warszawa. Kwart.
- Głos Olesna.* Olesno. Roc.
- Kom. Inst. Balt.* — Komunikaty Instytutu Bałtyckiego. Gdańsk. Nierog.
- Kom. Mazur.-Warm.* — Komunikaty Mazursko-Warmińskie. Olsztyn. Kwart.
- Koszal. Stud. Mater.* — Koszalińskie Studia i Materiały. Koszalin. Kwart.
- Kron. M. Pozn.* — Kronika Miasta Poznania. Poznań. Kwart.
- Kron. Wałbrz.* — Kronika Wałbrzyska. Wrocław. Roc.
- Kron. Warsz.* — Kronika Warszawy. Warszawa. Kwart.
- Kron. Wielkop.* — Kronika Wielkopolski. Poznań. Kwart.
- Krzysztoforij.* Kraków. Roc.
- Kult. i Ośw.* — Kultura i Oświata. Warszawa. Kwart.
- Kult. i Społ.* — Kultura i Społeczeństwo. Warszawa. Kwart.
- Kwart. Hist.* — Kwartalnik Historyczny. Warszawa.
- Kwart. Hist. Nauki* — Kwartalnik Historii Nauki i Techniki. Warszawa.
- Kwart. Hist. Prasy* — Kwartalnik Historii Prasy. Warszawa.
- Kwart. Hist. Ruchu Zawod.* — Kwartalnik Historii Ruchu Zawodowego. Warszawa.
- Kwart. Naucz. Opol.* — Kwartalnik Nauczyciela Opolskiego. Opole.
- Kwart. Opol.* — Kwartalnik Opolski. Opole.
- Kwart. Pedag.* — Kwartalnik Pedagogiczny. Warszawa.
- Lub. Roc. Pedag.* — Lubelski Rocznik Pedagogiczny. Lublin.
- Mater. Dydak. Ośw.* — Materiały Dydaktyczne i Oświatowe. Białystok. Nierog.
- Mater. Stud. Muzeal.* — Materiały i Studia Muzealne. Przemyśl. Roc.
- Med. Dydak. Wychow.* — Medycyna, Dydaktyka, Wychowanie. Warszawa. Kwart.
- Nasza Przeszl.* — Nasza Przeszłość. Kraków. Nierog.
- Naucz. i Wychow.* — Nauczyciel i Wychowanie. Warszawa. Dwum.
- Nauka i Prak.* — Nauka i Praktyka. Białystok. Nierog.
- Nautologia.* Gdynia. Kwart.
- Neodidagmata.* Poznań. Roc.
- Not. Plock.* — Notatki Plockie. Plock. Kwart.
- Odrodz. i Reform.* — Odrodzenie i Reformacja w Polsce. Warszawa. Roc.
- Pedag. Pracy* — Pedagogika Pracy. Warszawa. Nierog.
- Pokolenia.* Warszawa. Kwart.
- Pr. Inst. Nauk Ekon.-Społ. PW.* — Prace Instytutu Nauk Ekonomiczno-Społecznych Politechniki Warszawskiej. Warszawa. Nierog.
- Pr. Nauk. AE. Wrocł. Nauki Społ.-Polit.* — Prace Naukowe Akademii Ekonomicz-

- nej im. Oskara Langego we Wrocławiu. Nauki Społeczno-Polityczne. Wrocław. Nieręg.
- Pr. Nauk. Inst. Nauk. Ekon. Społ. PP.* Nauki Polt. — Prace Naukowe Instytutu Nauk Ekonomicznych i Społecznych. Politechnika Poznańska. Seria: Nauki Polityczne. Poznań. Nieręg.
- Pr. Nauk. UŚl. Hist. i Współ.* — Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Historia i Współczesność. Katowice. Nieręg.
- Pr. Nauk. UŚl. Pedag. Pr. Kult.-Ośw.* — Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Pedagogika Pracy Kulturalno-Oświatowej. Katowice. Nieręg.
- Pr. Nauk. UŚl. Pr. Dydak.* — Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Prace Dydaktyczne. Katowice. Nieręg.
- Pr. Nauk. UŚl. Pr. Nauk Społ.* — Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Prace z Nauk Społecznych. Katowice. Nieręg.
- Pr. Nauk. UŚl. Pr. Pedag.* — Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Prace Pedagogiczne. Katowice. Nieręg.
- Pr. Stud. Wychow. Fiz. Sportu WSI Koszal.* — Prace Studiów Wychowania Fizycznego i Sportu Uczelni Technicznych. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Koszalin. Nieręg.
- Probl. Ekon.* — Problemy Ekonomiczne. Kraków. Kwart.
- Probl. Społ.-Ekon. Polski Pół.* — Problemy Społeczno-Ekonomiczne Polski Północnej. Olsztyn. Nieręg.
- Probl. Studen. Ruchu Nauk.* — Problemy Studenckiego Ruchu Naukowego. Warszawa. Dwum.
- Prz. Bibl.* — Przegląd Biblioteczny. Warszawa. Kwart.
- Prz. Ekon.-Społ. m. Łodzi* — Przegląd Ekonomiczno-Społeczny Miasta Łodzi. Łódź. Nieręg.
- Prz. Hist.* — Przegląd Historyczny. Warszawa. Kwart.
- Prz. Hist.-Ośw.* — Przegląd Historyczno-Oświatowy. Warszawa. Kwart.
- Prz. Lubus.* — Przegląd Lubuski. Zielona Góra. Kwart.
- Prz. Ośw.-Wychow.* — Przegląd Oświatowo-Wychowawczy. Kraków. Kwart.
- Prz. Polon.* — Przegląd Polonijny. Warszawa. Półrocz.
- Prz. Zach.* — Przegląd Zachodni. Poznań. Dwum.
- Prz. Zach.-Pom.* — Przegląd Zachodnio-Pomorski. Szczecin. Kwart.
- Przegl. Demogr.* — Przyszłość Demograficzna. Warszawa. Roczn.
- Psychol. Wychow.* — Psychologia Wychowawcza. Warszawa. Dwum.
- Region Białost.* — Region Białostocki. Białystok. Nieręg.
- Rocz. Bibl.* — Roczniki Biblioteczne. Wrocław.
- Rocz. Bibl. PAN. Krak.* — Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Kraków.
- Rocz. BN* — Rocznik Biblioteki Narodowej. Warszawa.
- Rocz. Dolnośl.* — Rocznik Dolnośląski. Wrocław.
- Rocz. Dziej. Społ.* — Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych. Warszawa.
- Rocz. Elb.* — Rocznik Elbląski. Elbląg.
- Rocz. Gdań.* — Rocznik Gdański. Gdańsk.
- Rocz. Kal.* — Rocznik Kaliski. Kalisz.
- Rocz. Katow.* — Rocznik Katowicki. Katowice.
- Rocz. Komis. Nauk Pedag.* — Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych. Kraków.
- Rocz. Koszal.* — Rocznik Koszaliński. Koszalin.
- Rocz. Leszcz.* — Rocznik Leszczyński. Poznań.
- Rocz. Lubel.* — Rocznik Lubelski. Lublin.
- Rocz. Łódz.* — Rocznik Łódzki. Łódź.
- Rocz. Mazow.* — Rocznik Mazowiecki. Warszawa.

- Rocz. Międzyrz.* — Rocznik Międzyrzecki. Międzyrzecz Podlaski.
- Rocz. Muz. Rol. Szreniawa* — Rocznik Muzeum Narodowego Rolnictwa w Szreniawie. Poznań.
- Rocz. Nadnot.* — Rocznik Nadnotecki. Poznań.
- Rocz. Nauk. AWF.* — Rocznik Naukowy. Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie. Warszawa.
- Rocz. Nauk. AWF Warsz.* — Roczniki Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. Warszawa.
- Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Rzesz.* Filolog. Pol. — Rocznik Naukowo-Dydaktyczny. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie. Filologia Polska. Rzeszów.
- Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Rzesz.* Nauki Pedag. — Rocznik Naukowo-Dydaktyczny. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie. Nauki Pedagogiczne. Rzeszów.
- Rocz. Nauk. WSWF Katow.* — Rocznik Naukowy. Wyższa Szkoła Wychowania Fizycznego w Katowicach. Katowice.
- Rocz. Pedag.* — Rocznik Pedagogiczny. Warszawa.
- Rocz. Podhal.* — Rocznik Podhalański. Zakopane.
- Rocznik Pruszk.* — Rocznik Pruszkowski. Pruszków.
- Rocz. Sanoc.* — Rocznik Sanocki. Kraków.
- Rocz. Sądec.* — Rocznik Sądecki. Nowy Sącz.
- Rocz. Słup.* — Rocznik Słupski. Słupsk.
- Rocz. Sopoc.* — Rocznik Sopocki. Sopot.
- Rocz. Świd.* — Rocznik Świdnicki. Świdnica.
- Rocz. Tor.* — Rocznik Toruński. Toruń.
- Rocz. Warsz.* — Rocznik Warszawski. Warszawa.
- Rozpr. Nauk. AWF Wrocł.* — Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Wrocław. Rocz.
- Ruch Pedag.* — Ruch Pedagogiczny. Warszawa. Dwum.
- Sprawozdania. Opol. TPN, Ser. A* — Sprawozdania. Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział I Nauk Historyczno-Społecznych. Seria A. Opole. Niereg.
- Stud. Bibliol.* — Studia Bibliologiczne. Bydgoszcz. Niereg.
- Stud. Hist.* — Studia Historyczne. Kraków. Kwart.
- Stud. Hist. Slavo-Germ.* — Studia Historica Slavo-Germanica. Poznań. Niereg.
- Stud. Kiel.* — Studia Kieleckie. Kielce. Kwart.
- Stud. Mater. Dziej. Nauki Pol. Ser. B.* — Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej. Seria B — Historia nauk biologicznych i medycznych. Warszawa. Niereg.
- Stud. Mater. Dziej. Nauki Pol. Ser. C.* — Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej. Seria C — Historia nauk matematycznych, fizyko-chemicznych i geologiczno-geograficznych. Warszawa. Niereg.
- Stud. Mater. Dziej. Wielkop.* — Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza. Poznań. Półroc.
- Stud. Mater. Dziej. Żup* — Studia i Materiały do Dziejów Żup Solnych w Polsce. Wieliczka. Niereg.
- Stud. Mater. Inform.* — Studia, Materiały, Informacje. Międzyuczelniany Ośrodek Metodyczny Akademii Rolniczych. Warszawa. Niereg.
- Stud. Mater. WSP Ziel. Góra.* Nauki Pedag. — Studia i Materiały. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Zielonej Górze. Nauki Pedagogiczne. Zielona Góra. Niereg.
- Stud. o Książ.* — Studia o Książce. Wrocław. Niereg.
- Stud. Pedag. WSP Bydg.* — Studia Pedagogiczne. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy. Bydgoszcz. Niereg.
- Stud. Płoc.* — Studia Płockie. Płock. Niereg.
- Stud. Polon.* — Studia Polonijne. Lublin. Rocz.
- Stud. Polonist.* — Studia Polonistyczne. Poznań. Rocz.

- Stud. Śl.* — Studia Śląskie. Opole. Rocznik.
- Stud. Teol.-Hist.* — Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego. Opole. Rocznik.
- Stud. Theol. Vars.* — Studia Theologica Varsaviensia. Warszawa. Półrocznik.
- Stud. Wychow. Muzycz. WSP. Bydg.* — Studia z Wychowania Muzycznego. Zeszyty Naukowe. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy. Bydgoszcz. Nierok.
- Summariun.* Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Lublin. Rocznik.
- Szk. Spec.* — Szkoła Specjalna. Warszawa. Kwartał.
- Szkice Kluczborskie.* — Szkice Kluczborskie. Opole. Nierok.
- Szkice Nyskie.* Opole. Nierok.
- Śl. Kwart. Hist. Sobótka* — Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka. Wrocław. Kwartał.
- Wczoraj, Dzisiaj* — Wczoraj, Dzisiaj, Jutro. Opole. Kwartał.
- Wiek Ośw.* — Wiek Oświecenia. Warszawa. Nierok.
- Wieś i Rol.* — Wieś i Rolnictwo. Warszawa. Kwartał.
- Wychow. Fiz. Sport.* — Wychowanie Fizyczne i Sport. Warszawa. Kwartał.
- Z Bad. nad Młodz.* — Z Badań nad Młodzieżą Wiejską. Warszawa. Nierok.
- Z Dośw. Naucz. Pozn.* — Z Doświadczeń Nauczycieli Poznańskich. Poznań. Nierok.
- Z Dziej. Ruchu Młodz.* — Z Dziejów Ruchu Młodzieżowego. Poznań. Nierok.
- Z Dziej. Stos. Pol.-Radz.* — Z Dziejów Stosunków Polsko-Radzieckich i Rozwoju Wspólnoty Państw Socjalistycznych. Warszawa. Rocznik.
- Z Pola Walki.* Warszawa. Kwartał.
- Zap. Hist.* — Zapiski Historyczne. Toruń. Kwartał.
- Zap. Kujaw.-Dobrz.* Ser. B — Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie. Seria B — Stosunki polityczne i społeczne w XX wieku. Włocławek. Nierok.
- Zar. Śl.* — Zaranie Śląskie. Katowice. Kwartał.
- Ze Skarb. Kult.* — Ze Skarba Kultury. Wrocław. Półrocznik.
- Zesz. Hist.-Polit.* — Zeszyty Historyczno-Polityczne Stronnictwa Demokratycznego. Warszawa. Kwartał.
- Zesz. Gliw.* — Zeszyty Gliwickie. Gliwice. Nierok.
- Zesz. Nauk. AE Krak.* — Zeszyty Naukowe. Akademia Ekonomiczna w Krakowie. Kraków. Nierok.
- Zesz. Nauk. AGH, Zagad. Społ.-Polit.* — Zeszyty Naukowe Akademii Górniczo-Hutniczej. Zagadnienia Społeczno-Polityczne. Kraków. Nierok.
- Zesz. Nauk. AR Krak. Hist. Rol.* — Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie. Historia Rolnictwa. Kraków. Nierok.
- Zesz. Nauk. AR Szczec. Nauk Społ. Ekon.* — Zeszyty Naukowe. Akademia Rolnicza w Szczecinie. Nauk Społecznych i Ekonomicznych. Szczecin. Nierok.
- Zesz. Nauk. ART Olszt. Ekon.* — Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie. Ekonomika. Olsztyn. Nierok.
- Zesz. Nauk. ASW* — Zeszyty Naukowe. Akademia Spraw Wewnętrznych. Warszawa. Kwartał.
- Zesz. Nauk. AWF Wroc.* — Zeszyty Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Wrocław. Nierok.
- Zesz. Nauk. IKN Filol. Pol.* — Zeszyty Naukowe. Instytut Kształcenia Nauczycieli. Filologia Polska. Warszawa. Nierok.
- Zesz. Nauk. INK Hist.* — Zeszyty Naukowe Instytutu Kształcenia Nauczycieli. Historia. Warszawa. Nierok.
- Zesz. Nauk. INP UW* — Zeszyty Naukowe Instytutu Nauk Politycznych. Uniwersytet Warszawski. Warszawa. Nierok.
- Zesz. Nauk. PB Nauki Społ.-Polit.* — Zeszyty Naukowe Politechniki Białostockiej. Nauki Społeczno-Polityczne. Białystok. Nierok.

- Zesz. Nauk. PG Ekon. — Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej. Ekonomia. Gdańsk. Niereg.
- Zesz. Nauk. PSl, Nauki Spół. — Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Nauki Społeczne. Gilwice. Niereg.
- Zesz. Nauk. P Świętokrz. Nauki Spół.-Ekon. — Zeszyty Naukowe Politechniki Świętokrzyskiej. Nauki Społeczno-Ekonomiczne. Kielce. Niereg.
- Zesz. Nauk. SGGW Ekon. Org. Rol. — Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego Akademii Rolniczej w Warszawie. Ekonomia i Organizacja Rolnictwa. Warszawa. Niereg.
- Zesz. Nauk. SGGW. Ser. Hist. — Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego Akademii Rolniczej w Warszawie. Seria Historyczna. Warszawa. Niereg.
- Zesz. Nauk. UG. Hist. — Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego. Uniwersytet Gdański. Historia. Gdańsk. Niereg.
- Zesz. Nauk. UG. Pedag. — Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego. Uniwersytet Gdański. Pedagogika. Historia Wychowania. Gdańsk. Niereg.
- Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist. — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne. Kraków. Niereg.
- Zesz. Nauk. UJ. Pr. Nauk Polit. — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Nauk Politycznych. Kraków. Niereg.
- Zesz. Nauk. UJ. Pr. Psychol.-Pedag. — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Psychologiczno-Pedagogiczne. Kraków. Niereg.
- Zesz. Nauk. Filii UW Białyst. Hum. — Zeszyty Naukowe Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, Humanistyka. Dział H. Prace historyczne. Białystok. Niereg.
- Zesz. Nauk. WAP — Zeszyty Naukowe. Wojskowa Akademia Polityczna im. F. Dzierżyńskiego. Warszawa. Niereg.
- Zesz. Nauk. WSI Opole. Nauki Spół. — Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Nauki Społeczne. Opole. Niereg.
- Zesz. Nauk. WSMar. — Zeszyty Naukowe. Wyższa Szkoła Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte. Gdynia. Kwart.
- Zesz. Nauk. WSNS — Zeszyty Naukowe. Wyższa Szkoła Nauk Społecznych przy KC PZPR. Warszawa. Kwart.
- Zesz. Nauk. WSP. Szczec. Pr. Wydz. Hum. — Zeszyty Naukowe. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Szczecinie. Prace Wydziału Humanistycznego. Szczecin. Niereg.
- Zesz. Nauk. WSWF Gdań. — Zeszyty Naukowe. Wyższa Szkoła Wychowania Fizycznego im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku. Niereg.
- Ziemia. Warszawa. Rocz.

1. OPRACOWANIA OGÓLNE Z ZAKRESU HISTORII WYCHOWANIA

1. BIBLIOGRAFIE

1. BIBLIOGRAFIA PIŚMIENICTWA NAUCZYCIELI NA POMORZU SZCZECIŃSKIM W LATACH 1945—1973. Szczecin.
Cz.2: Hasła osobowe P—Z. Oprac. Janina Szczepańska, s. 236.— Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, Kuratorium Oświaty i Wychowania, Instytut Kształcenia Nauczycieli i Dadań Oświatowych w Szczecinie.
Cz. 1. wyd. 1977 r.
2. CZASOPISMIENICTWO OŚWIATOWO-PEDAGOGICZNE NA BIAŁOSTOCZYŹNIE W XXX PRL. Oprac. Mirosława Chomeczyk et al. Białystok:

Instytut Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Białymstoku, 1978 s. 388.

Do użytku wew. Stanowi kontynuację publ. pt. „Piśmiennictwo oświatowo-pedagogiczne na Działostocczyźnie w XXX PRL” — 1976.

3. KRAJEWSKA KAROLINA, MIRSKA ELŻBIETA, WIECZOREK BARBARA: Bibliografia pedagogiki. (Druki zwarte wydane w Polsce w 1974 r.). *Rocz. Pedag.* t. 5 za 1978 r. (wyd. 1979) s. 359—424.
4. MATERIAŁY DO BIBLIOGRAFII OKUPACJI HITLEROWSKIEJ W POLSCE. Piśmiennictwo polskie za lata 1944—1968. Warszawa: Ministerstwo Sprawiedliwości. Główna Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce, 1978 s. 580.
Rozdz.: Tajne szkolnictwo i oświata na okupowanych ziemiach polskich s. 153—165.
5. MICHALIK BOŻENNA: Bibliografia oświaty polskiej w czasie II wojny światowej i okupacji hitlerowskiej. Warszawa: Instytut Wydawniczy CRZZ.
Cz. 2 s. 93. — Związek Nauczycielstwa Polskiego, Zarząd Główny.
Cz. 1 wyd. 1972 r.
6. OLEKSIŃSKI JERZY: Bibliografia oświaty i wychowania spod znaku „Roda” na Pograniczu i Kaszubach. (Wybór). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3, s. 448—452.
7. PODLASZEWSKA KRYSZYNA: Komisja Edukacji Narodowej. Bibliografia przedmiotowa. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 149. — Biblioteka Uniwersyteku Mikołaja Kopernika w Toruniu.
8. WYBRANE PROBLEMY OŚWIATY I SZKOLNICTWA W LUBELSKIM W LATACH 1944—1974. Bibliografia. Oprac. Hanna Zych. Lublin.
Cz. 1, s. 252; cz. 2 s. 509. — Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Komisji Edukacji Narodowej w Lublinie.
Zob. też poz. 24, 350, 367, 371, 396, 502, 511.

2. Podręczniki

- * 9. BŁOŃSKA WŁADYSŁAWA: Historia wychowania. Katowice 1977 [zob. poz. 9 — 1977].
Rec.: Hellwig Jan, *Neodidagmata* 1979, s. 200—202; Swiniarska Wiesława, *Dydak. Szk. Wpł.* 1979 nr 2, s. 160—162.
- * 10. MARCINIĄK ZBIGNIEW: Zarys historii wychowania. Warszawa 1978 [zob. poz. 6 — 1978].
Rec.: Mokrzejcki Lech, *Kwart. Pedag.* 1979 nr 4, s. 153—155; *Nowe Książki* 1979 nr 14, s. 21—22; *Zap. Kujaw.-Dobrzyń.* Ser. B 1979, s. 300—312; Sempioł Janina, *Prz. Hist.-Ośw.* 1980 nr 1, s. 101—102; Smakulska Wanda, *Rozpr. Dziej. Ośw.* t. 22: 1978, s. 193—196.

II. ROZWOJ OŚWIATY, SZKOLNICTWA I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ

1. OPRACOWANIA OGÓLNE

11. BAGROWICZ JERZY: Nauczanie historii kościoła w katechetyce polskiej lat 1919—1957. *Arch. Bibl. Muzea* t. 37:1978, s. 333—360.
12. BANACH CZESŁAW: Problemy rozwoju oświaty w okresie 60-lecia Polski [Ref.]. *Ruch Pedag.* nr 3, s. 281—291.
13. BRZEK-PISZCZOWA RENA: Błażona niegdyś i dzisiaj. Zarys popularnonaukowy. Red. nauk. Józef Półciwiatek. Rzeszów: Towarzystwo Naukowe, 1978, s. 285, il.
Rozdz. VII: materiały o szkolnictwie w XIX w. I do 1939.
Rozdz. IX: nieco materiału o szkolnictwie w okresie wojny.
Rozdz. XII: okres powojenny.

14. DYNAK WŁADYSŁAW: Lektura w szkole: Z zagadnień komunikacji literackiej. Wrocław: Państw. Wydaw. Naukowe, 1978, s. 107. — *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 385, Prace literackie. Studia monograficzne 1.
15. DZIEJE KRAKOWA. Pod red. Janiny Bieniarzówny, Jana M. Małeckiego i Józefa Mitkowskiego. Kraków: Wydaw. Literackie. T. 3: Kraków w latach 1976—1918. s. 435.
W każdym rozdziale dane dotyczące szkolnictwa, zwłaszcza Uniwersytetu Jagiellońskiego.
16. GAWLIK STANISŁAW: Dzieje kształcenia nauczycieli na Śląsku Opolskim (1765—1975). Opole: Instytut Śląski, s. 320, il. mapy.
- * 17. HISTORIA NAUKI POLSKIEJ. Wrocław t. 3: 1977 [zob. poz. 16 — 1977, poz. 11 — 1978].
Rec.: Rederowa Danuta, *Kult. i Społ.* 1978 nr 4, s. 338—343; Tomaszewski Eugeniusz, *Kwart. Hist. Nauki* 1979 nr 2, s. 427—444.
t. 6, 7: 1974, 1975 [zob. poz. 14 — 1974, poz. 14 — 1975, poz. 11 — 1976, poz. 11 — 1978].
Rec.: Brocki Zygmunt, *Slavia Occidentalis* t. 36: 1979, s. 163—166.
18. HISTORIA STAREGO SĄCZA OD CZASÓW NAJDAWNIEJSZYCH DO 1039 ROKU. Praca zbiorowa pod red. Henryka Barycza. Kraków: Wydaw. Literackie, s. 377, il. mapy.
W każdym rozdziale wydzielone podrozdziały dotyczące oświaty.
19. JUSZCZYK JAN: Z dziejów kształcenia nauczycieli w Łowiczu. *Zesz. Nauk. IKN Hist.* cz. 1, s. 53—61.
- * 20. KAMIŃSKI ALEKSANDER: Studia i szkice pedagogiczne. Warszawa 1978 [zob. poz. 12 — 1978].
Rec. Kańczor Stanisław, *Bad. Ośw.* 1979 nr 3, s. 118—120; Pelcowa Maria, *Problemy Opiekunczo-Wychowawcze* 1979 nr 10, s. 470—471; Wach Tomasz, *Nowe Książki* 1979 nr 20, s. 37—38, il.
21. KUBICZEK WOJCIECH: Rola szkolnictwa ogólnokształcącego w rozwijaniu kultury plastycznej młodzieży w Polsce (do I wojny światowej). Kraków: Wydaw. Naukowe WSP, s. 263. — *Prace Monograficzne Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie*, t. 35.
22. MIAŚO JOZEF: Historia oświaty i wychowania oraz perspektywy jej rozwoju. [Ref.] *Kwart. Pedag.* nr 3, s. 79—82.
23. MROZOWSKA KAMILLA: Historia oświaty i wychowania w Polsce w latach 1918—1978 — przeszłość, stan obecny, perspektywy. [Ref.] *Kwart. Pedag.* nr 3, s. 69—78.
24. MUSIOŁ TEODOR: W służbie oświaty na Śląsku. Wybór prac. Przedm. Bogdan Suchodolski. Opole: Instytut Śląski, s. 474. Dołączona bibliografia oprac. przez Ewę Wyględę.
Rec. Chyra-Rollicz Zofia, *Nowe Książki* 1979 nr 22, s. 29—29.
25. NADOLNY ANASTAZY: Inspektorat Nauki Religii dla Szkół Polskich w Niemczech Zachodnich (1945—1950). *Stud. Polon.* t. 3, s. 205—229.
26. PIŃCZÓW I JEGO SZKOŁY W DZIEJACH. Oprac. Jan M. Małeckie [i in.]. Kraków: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 340. — *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne* z. 62
Rec.: Majewski Stanisław, *Prz. Hist.-Ośw.* 1980 nr 2, s. 270—272.
27. PROKOPIUK WŁODZIMIERZ: Ewolucja roli społecznej nauczyciela. Rys historyczny. *Mater. Dydak. Ośw.*, s. 23—42.
28. PRZECHODZIŃSKA-KACICZAK MARIA: Polskie koncepcje powszechnego wychowania muzycznego. *Tradycje-Współczesność*. Warszawa: Wydaw-a Szkolne i Pedagogiczne, s. 262.
29. RACZAK TADEUSZ: Oświata i nauka. W: WOJEWODZTWO KALISKIE. Praca zbiorowa pod red. Stanisławy Zajchowskiej. Poznań: Wydaw. Poznańskie, s. 377—386.

30. RADLIŃSKA HELENA: Oświata i kultura wsi polskiej. Wybór pism. Do dr. przygot. Helena Brodowska i Lucyna Wojtczak. Wstępem opatrzyła H. Brodowska. Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, s. 353, portr. Rec.: Dunin-Wąsowicz Krzysztof, Tygodnik Kulturalny 1979 nr 47, s. 11; Gołębowski Bronisław, Nowe Książki 1979 nr 22, s. 26—28 il.
31. SŁOWIŃSKI LECH: Nauka literatury polskiej w szkole średniej w latach 1795—1914. Warszawa: Wydawca Szkolne i Pedagogiczne 1976 s. 277. Rec.: Łojek Mieczysław, *Dydaktyka Literatury* 1977 t. 2, s. 269—276.
32. SOKOŁOWSKI STEFAN: Polskie ośrodki kulturalno-oświatowe na ziemi kluczborskiej (XIV—XIX). *Kwart. Naucz. Opol.* nr 3, s. 18—25, tab.
- * 33. STAN I KIERUNKI ROZWOJU OŚWIATY POLONIJNEJ. Lublin 1978 [zob. poz. 21 — 1978].
Rec.: Wróbel Janusz, *Prz. Polon.* 1979 z. 2, s. 146—152.
34. STECZOWICZ JULIA: Szkolnictwo i czynniki kulturotwórcze w Tymbarku w latach od 1918 do 1978. W: TYMBARK: Szkłce z dziejów miejscowości i okolic. 1353—1978. Kraków: Krajowa Agencja Wydawnicza, s. 31—40.
35. STRZEMSKI MICHAŁ: Nasze Puławy (Z dziejów puławskiego ośrodka szkolnictwa i nauk rolniczych). Puławy: Centralna Biblioteka Rolnicza, Oddział w Puławach, 1978, s. 303.
36. SZCZEPANIAK ROMAN: Materiały archiwalne do dziejów szkolnictwa w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Kaliszu. *Rocz. Kal.* t. 12, s. 289—300.
37. 60 [SZEŚCIDIESIĄT] LAT DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ DZIECI (1919—1979). Praca zbiorowa. Warszawa: Zarząd Główny Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, s. 100, tab.
38. ŚWIĄTEK MACIEJ: Reformy szkolne w Polsce. W: KALENDARZ NAUCZYCIELSKI 1979/1980. Warszawa: Zarząd Główny ZNP, s. 280—299.
39. UMIŃSKI TADEUSZ: Organizacja szkolnictwa wyższego i badań naukowych w Polsce w latach 1918—1978. *Zesz. Nauk. PG. Ekon.* z. 17, s. 123—128.
- * 40. WINCŁAWSKI WŁODZIMIERZ: Rozwój polskich badań wychowania na wsi. Warszawa 1977 [zob. poz. 28 — 1977].
Rec.: [T.], *Z Gad. nad Młodz.* 1980 z. 23, s. 191—195.
41. WROCYŃSKI RYSZARD: Powszechne dzieje wychowania fizycznego i sportu. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 393, il. portr.
42. ZIEMIA WRZESIŃSKA. Przeszłość i teraźniejszość. Pod red. Janusza Deresiewiczza. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe 1978, s. 464. — Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.
W każdym rozdziale dane dotyczące szkolnictwa.
- 2 Z DZIEJÓW OŚWIATY, WYCHOWANIA I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ W OKRESIE KOŃCA XVIII WIEKU
- * 43. BŁĄZKIEWICZ HENRYK: Szkolnictwo parafialne w diecezji przemyskiej w latach 1636—1757... *Nasza Przeszłość* 1976 [zob. poz. 34—1976].
Rec.: Gajerski Stanisław Franciszek, *Stud. Hist.* 1979 nr 4, s. 702—705.
44. BZINKOWSKA JADWIGA: O nauczaniu geografii w Szkole Głównej Koronnej i podręczniku geograficznym Jana Śniadeckiego. *Kwart. Hist. Nauki* 1979 nr 2, s. 409—417.
45. DUNIN-WĄSOWICZ ŻABOKLIKA ANNA: Warunki kształtowania się kultury umysłowej Sądecczyny w wiekach XVI—XVII. *Rocz. Sądec.* t. 15/16: 1974/1977, s. 83—94.
46. EJSMONT TADEUSZ: Próba analizy ideałów wychowawczych polskiego

- Oświecenia z punktu widzenia treści i metod ich realizacji. *Acta UL Ser. I* z. 45, s. 79—93.
47. GERLIC HENRYK: Teatr szkolny przy gimnazjum cysterskim w Rudach Wielkich 1745—1794. *Stud. Teol.-Hist.* t. 6: 1978, s. 319—322.
48. GLIŃSKI WITOLD: Szkolnictwo warmińskie w XVIII wieku. *Zesz. Nauk. IKN* Hist. cz. 1, s. 7—15.
49. GMITEREK HENRYK: Bursa Starnigela przy Akademii Zamojskiej. *Rocz. Lubel.* t. 19:1976, s. 21—38.
50. GRĘBECKA WANDA: L'enseignement de la botanique a l'Université de Vilna (1781—1830). *Kwart. Hist. Nauki* nr 3, s. 595—610, il.
51. GRZYBOWSKI MICHAŁ: Wysiłki bpa M. J. Poniatowskiego nad podniesieniem oświaty na Mazowszu poprzez szkolnictwo parafialne (1773—1785). *Not. Ploc.* 1978 nr 4, s. 18—22.
52. JOBERT AMBROISE: Komisja Edukacji Narodowej w Polsce (1773—1794). Jej dzieło wychowania obywatelskiego. Przeł. i uzup. Mirosława Chamecówna. Przedm. Henryk Barycz. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 322. — Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych. Źródła do Dziejów Myśli Pedagogicznej, t. 15.
53. KOSMAN MARCELI: Nad dziejami Uniwersytetu Wileńskiego. *Kwart. Hist.* nr 3, s. 769—774.
Przegląd wydawnictw.
54. KUZNICKA BARBARA: Les débuts de la chimie moderne et de la pharmacie a l'Université de Vilna (1784—1831). *Kwart. Hist. Nauki* nr 3, s. 585—593.
55. MICHALIK BOŻENNA: Działalność oświatowa Ignacego Potockiego, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 225, tab. — Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych, Monografie Pedagogiczne, t. 43.
56. MIZIA TADEUSZ: Nowe ujęcie zawodu nauczyciela w czasach Komisji Edukacji Narodowej. W: NAUCZYCIEL. TRADYCJA. WSPÓŁCZESNOŚĆ. PRZYSZŁOŚĆ. Studia i szkice pod red. Stefana Wołoszyna. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978, s. 25—63. — Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych. Studia Pedagogiczne, 39.
Pierwodruk: *Prz. Hist.-Ośw.* 1973 nr 3.
57. MOKRZECKI LECH: Catalogi Lectionum jako źródło do dziejów nauczania historii w ośmiennastowiecznym Gdańsku. *Zesz. Nauk. UG. Pedag.* nr 8, s. 117 — 131.
58. MROZOWSKA KAMILA: Uniwersytet Wileński i jego szkoły w latach 1795—1803. *Zesz. Nauk. UJ Pr. Hist.* z. 64, s. 63—100, tab.
59. MROZOWSKA KAMILA: Z problematyki badań działalności Komisji Edukacji Narodowej (artykuł dyskusyjny). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 1, s. 7—17.
60. MYKITA-GLEŃSK CZESŁAWA: Z dziejów szkolnego teatru jezuitckiego w Opolu w latach 1670—1754. *Stud. Teol.-Hist.* t. 6:1978, s. 309—317.
- * 61. NAUCZANIE FILOZOFII W POLSCE W XV—XVIII WIEKU. Wrocław 1978 [zob. poz. 48 — 1978].
Rec.: Mokrzecki Lech, *Prz. Hist.-Ośw.* 1980 nr 2 s. 206—209.
62. NOWOŻYTNA MYŚL NAUKOWA W SZKOŁACH KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ. Gdańsk 1973 [zob. poz. 96 — 1973, poz. 70 — 1974, poz. 67 — 1975].
Rec.: Salmonowicz Stanisław. *Więc Ośw.* t. 2: 1978, s. 165—171.
63. OLCZAK STANISŁAW KAZIMIERZ: Szkolnictwo parafialne w Wielkopolsce w XVII i XVIII wieku. Lublin 1978 [zob. poz. 50 — 1978].
Rec.: Flaga Jerzy, *Prawo kanoniczne* 1980 nr 1/2, s. 252—256.
rzy, *Prawo Kanoniczne* 1980 nr 1/2, s. 252—256.
64. PAWŁAK MARIAN: Ordynacja gimnazjum elbląskiego z 1692 r. *Rocz. Elb.* t. 8, s. 357—378.

65. PIETRZYK ZDZISŁAW: Młodzież z województwa sandomierskiego na studiach za granicą w latach 1480—1580. *Biul. Kwart. RTN* z. 4, s. 72—79.
66. SOBCZAK JACEK: Szkolnictwo parafialne w województwie kaliskim w dobie Komisji Edukacji Narodowej (1787—1792). *Rocz. Kal.* t. 12, s. 77—96, tab.
67. STASIEWICZ-JASIUKOWA IRENA: Człowiek i obywatel w piśmiennictwie naukowym i podręcznikach polskiego Oświecenia. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 180, tabl. — Polska Akademia Nauk, Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki. Zakład Historii Nauk Społecznych.
Rec.: *Podgórski Wojciech Jerzy, Nowa Książki* 1990 nr 9, s. 46—47.
68. SZAJKO URSZULA: Z dziejów czytelnictwa w Szczecinie w pierwszym studium drukarstwa. *Prz.-Zach.-Pom.* z. 3, s. 99—146, il.
69. SZYMAŃSKI STANISŁAW: Pierwsi studenci z ziem polskich na Uniwersytecie w Grazu w latach 1586—1630. *Prz. Hist.—Ośw.* nr 4, s. 499—525.
70. TWOREK STANISŁAW: Autorzy renesansowi w programach nauczania szkół różnowierczych w Rzeczypospolitej (XVI—XVIII w.). W: *STUDIA Z DZIEJÓW RENESANSU*. Pod red. Henryka Zińskiego. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 332, il. portr. — Lubelskie Towarzystwo Naukowe. Prace Wydziału Humanistycznego. Monografie, t. 9.
71. WOŁOŻYŃSKI STEFAN: Problem stanu nauczycielskiego w polskim szkolnictwie i literaturze pedagogicznej epoki renesansu — postawienie zagadnienia W: *NAUCZYCIEL, TRADYCJA, WSPÓŁCZESNOŚĆ, PRZYSZŁOŚĆ*. Studia i szkice pod red. Stefana Wołoszyna. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978 s. 11—24. Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych. *Studia Pedagogiczne*, 39.
Pierwodruk: *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak.* Pr. Hist. 1977 z. 8
72. WOŁOŻYŃSKI RYSZARD WACŁAW: Postawa polityczna nauczycieli szkół Komisji Edukacji Narodowej. Ustalenia wstępne i perspektywy badań. *Zesz. Nauk. IKN Hist.* cz. 1 s. 16—29.
73. WOŁOŻYŃSKI RYSZARD W.: Z badań nad dziejami zawodu nauczycielskiego w Polsce. W: *Z BADAŃ NAD ZAWODEM NAUCZYCIELA*. Praca zbiorowa pod red. Stanisława Krawciewicza. Warszawa: Wydawca Szkolne i Pedagogiczne, s. 385—399. — Instytut Kształcenia Nauczycieli. Monografie. Rozprawy. Studia.
Zob. też poz. 7, 305, 306.
2. Z DZIEJÓW OŚWIATY, WYCHOWANIA I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ W OKRESIE ZABORÓW
74. ADRIANEK MIECZYŚLAWA: O książkach elementarnych w czasach Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego. *Prz. Hist.—Ośw.* nr 1, s. 18—38.
75. ADRIANEK MIECZYŚLAWA. Rola szkoły w rozwijaniu zainteresowań czytelniczych w okresie Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego do roku 1831. *Stud. o Książ.* t. 9, s. 41—63.
76. BEAUVOIS DANIEL: Inteligencja bez wyjścia. Wiedza a przywileje społeczne w Wilczańskim Okręgu Szkolnym (1803—1832). W: *INTELIGENCJA POLSKA POD ZABORAMI*. Studia pod red. Ryszarda Czepulisa-Rastenis. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, 1978, s. 11—64. — Polska Akademia Nauk, Instytut Historii.
77. BILEWICZ-SZCZEPAŃSKA ALEKSANDRA: Baza materialna prywatnej szkoły średniej w Chyrowie na przełomie XIX i XX wieku. *Acta. Univ. Wratisl.* Pr. Pedag. z. 14, s. 205—208.
78. DOBRŃSKI ADAM: Szkolnictwo średnie w guberni łomżyńskiej. *Zesz. Nauk. Filii UW Białyst.* 1977 z. 19. Hum. t. 4, s. 83—105.

79. DYBIEC JULIAN: Finansowanie nauki i oświaty w Galicji 1860—1918. Kraków: Uniwersytet Jagielloński, s. 221, tab. — Rozprawy Habilitacyjne UJ nr 35.
80. DYBIEC JULIAN: Zagraniczne studia naukowe stypendystów wileńskich (1803—1831). *Skrót. Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist. z. 64*, s. 101—120.
81. FORCZEK LESŁAW: Kształtowanie założeń wychowawczych w nauczaniu języka polskiego w galicyjskich szkołach średnich okresu autonomii. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Rzeszów. Filolog. Pol. z. 12*, s. 321—352.
82. FRĄCKOWIAK WIKTOR: Pedagogiczne aspekty polskiego czasopiśmiennictwa dla dzieci i młodzieży na Pomorzu Nadwiślańskim i Kujawach Zachodnich w okresie rządów Bismarcka (1862—1890). Bydgoszcz: Wydaw. Uczelniane WSP, s. 255, il. portr.
- * 83. FRĄCKOWIAK WIKTOR: Polskie czasopiśmiennictwo dla dzieci i młodzieży na Pomorzu w latach 1865—1950. *Kwart. Hist. Prasy 1978* nr 2 [zob. poz. 66 — 1978].
Rec.: Kalembska Sławomir, *Zap. Hist. 1980* nr 2, s. 129—134.
- * 84. FRĄCKOWIAK WIKTOR: Wydawnictwa z zakresu elementarnej nauki języka polskiego na Pomorzu Gdańskim w latach 1840—1920. Gdańsk 1977 [zob. poz. 78 — 1977, poz. 67 — 1978].
Rec.: Kalembska Sławomir, *Zap. Hist. 1980* nr 2, s. 129—134.
85. GAWLIK STANISŁAW: Kształcenie nauczycieli w programie Polskiego Komisariatu Plebiscytowego. *Wczoraj, Dzisiaj* nr 4 s. 24—28.
86. JANCZAK JULIAN K: Zmiany w poziomie wykształcenia ludności Łodzi (1846—1921). *Przeszł. Demogr.* nr 1, s. 95—105.
87. JASIŃSKI JANUSZ: Problem języka niemieckiego w szkolnictwie powiatu olsztyńskiego w 1825 roku. *Kom. Mazur.-Warm.* nr 3, s. 279—296.
88. HOMOLA IRENA: Wykształcenie i uposażenie nauczycieli krakowskich w okresie autonomii galicyjskiej. *Stud. Hist. z. 2*, s. 199—220, tab.
- * 89. KAMIŃSKI TADEUSZ: „Przegląd Pedagogiczny” (1882—1905). Wrocław 1978 [zob. poz. 70 — 1978].
Rec.: Theiss Wiesław, *Prz. Hist.-Ośw.* 1980 nr 1, s. 102—105; Zasztowt Leszek, *Kwart. Pedagog.* 1980 nr 1, s. 151—154.
90. KIEPURSKA HALINA: Wykładowcy Towarzystwa Kursów Naukowych (1906—1915). W: *INTELIGENCJA POLSKA POD ZABORAMI*. Studia pod red. Ryszarda Czepulisa-Rastenis. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, 1978, s. 261—309. — Polska Akademia Nauk, Instytut Historii.
91. KMIECIK ZENON: Działalność społeczna uczniów szkół średnich w zaborze rosyjskim (1870—1904). *Pokolenia* nr 4, s. 206—212.
92. KMIECIK ZENON: Początki polskiego ruchu młodzieżowego w Kongresówce i imperium rosyjskim (1804—1886). *Pokolenia* nr 1 s. 133—148.
93. KMIECIK ZENON: Prasa młodzieżowa w zaborze rosyjskim po rewolucji lat 1905—1907. *Kwart. Hist. Prasy* nr 4, s. 47—58.
94. KMIECIK ZENON: Wzrost wpływów socjalistycznych wśród młodzieży w Kongresówce (1892—1904). *Pokolenia* nr 3, s. 193—210.
95. KRAJEWSKA JADWIGA: Czytelnicтво wśród robotników w Królestwie Polskim 1870—1914. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 180, il. tab. — Polska Akademia Nauk, Instytut Historii.
96. KWIATEK JOLANTA: Stosunki językowe w szkole ludowej na Górnym Śląsku w latach szkolnych 1902/1903 — 1907/1908. *Stud. Śl. t. 35*, s. 233—249, tab.
97. MARTUSZEWSKI EDWARD: Konferencje nauczycielskie w Olsztynku w 1861 roku. *Kom. Mazur.-Warm.* nr 3, s. 297—321.

98. MARTUSZEWSKI EDWARD: Preparandy nauczycielskie na Mazurach w pierwszej połowie XIX wieku. *Kom. Mazur.-Warm.* nr 1. s. 11—40, tab.
99. MOZDŻEN STEFAN: Szkolnictwo średnie w Galicji do 1848 roku w austriackim systemie szkolnym. *Acta Univ. Wratisl.* Pr. Pedag. t. 14, s. 129—158, tab
100. PALUSZKIEWICZ MARIAN: Towarzystwo Tomasza Zana w Wągrowcu. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 1, s. 67—76.
101. PAWELCZYK WIKTOR: Polskie placówki opiekuńczo-wychowawcze i szkoły jednoklasowe zorganizowane i nadzorowane przez Centralny Komitet Obywatelski w Rosji w latach 1915—1917. (Streszczenie referatu). *Sprawozdania 1977—1978.* Opol. Tow. Nauk. Ser. A nr 15 s. 9—14.
102. POZNAŃSKI KAROL: Szkolnictwo elementarne na Lubelszczyźnie i Podlasiu w okresie międzypowstaniowym. *Lub. Roczn. Pedag.* t. 7, s. 177—193, tab.
103. RACZEK HALINA: Nauczyciele Wojewódzkiego Gimnazjum w Lublinie w latach 1833—1840. *Lub. Roczn. Pedag.* t. 7, s. 195—201.
104. RUCZYŃSKI TEOFIL: Strajk szkolny w latach 1906—1907 w byłym zaborze pruskim (Ze szczególnym uwzględnieniem powiatu lubawskiego). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 1, s. 77—90.
105. SIKORSKI MARIAN: Konserwatyści w sejmie pruskim wobec ustawy szkolnej z 1872 roku. *Prz. Zach.* nr 3 s. 97—117.
106. SOCHA JANUSZ: Wydział Leśny Centralnego Towarzystwa Rolniczego w Królestwie Polskim w latach 1909—1914. *Zesz. Nauk. SGGW Ser. Hist.* z. 16, s. 103—120.
107. STOLZMAN MAŁGORZATA: W kręgu uniwersyteckiej tradycji. Życie kulturalne w Wilnie po roku 1831. *Zesz. Nauk. UJ Pr. Hist.* z. 64, s. 121—150.
108. SZYMAŃSKI LEONARD: Higiena i wychowanie fizyczne w szkolnictwie ogólnokształcącym w Królestwie Polskim 1815—1915. Wrocław: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 304, tab. — *Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Seria A nr 209.*
109. UNGER PIOTR: Założenia i metody wychowawcze szkół wojskowych Księstwa Warszawskiego. *Zesz. Nauk. IKN Hist.* cz. 1. s. 30—52.
- *110. WOJTAŁ JOZEF: Wydawnictwo książek szkolnych w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich 1878—1918. Wrocław 1976 [zob. poz. 32 — 1976, poz. 85 — 1978].
Rec.: Hulewicz Jan, *Stud. Hist.* 1979 nr 3, s. 516—519.
111. WOŁOŻYŃ STEFAN: Rozprawa Edwarda Czarneckiego o nauczycielu przedstawiona w 1808 roku Towarzystwu Warszawskiemu Przyjaciół Nauk. (Przyczynek do dziejów naukowego ruchu pedagogicznego w początkach XIX wieku). W: NAUCZYCIEL. TRADYCJA. WSPÓŁCZESNOŚĆ. PRZYSZŁOŚĆ. Studia i szkice pod red. Stefana Wołoszyna. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978, s. 65—83. — *Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych. Studia Pedagogiczne 39.*
Pierwodruk: *Prz. Hist.-Ośw.* 1976 nr 2.
112. WYBIERALSKI ANDRZEJ: Polacy na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Genewskiego (1876—1939). *Stud. Mater. Dziej. Nauki Ser. B z. 29, s. 103—172.*
Zob. też poz.: 309, 426, 428
4. Z dziejów oświaty, i wychowania i myśli pedagogicznej w okresie międzywojennym
113. ARASZKIEWICZ FELIKS: Ideały wychowawcze Drugiej Rzeczypospolitej. Warszawa 1978 [zob. poz. 86 — 1978].
Rec.: Grochowski Leonard, *Rozpr. Dziej. Ośw.* t. 22: 1980, s. 189—193; Sutyla Jadwiga, *Kwart. Pedag.* 1979 nr 4, s. 155—159; Trzebiatowski Klemens, *Prz. Hist.-Ośw.* 1979 nr 4, s. 597—599.

- *114. BALCEREK MARIAN: *Rozwój opieki nad dzieckiem w Polsce w latach 1918—1939*. Warszawa 1978 [zob. poz. 88. — 1978].
 Rec.: Jamrozek Wiesław, *Ruch Pedagog.* 1979 nr 5, s. 647—652; Król Eugeniusz C., *Prz. Hist.-Ośw.* 1979 nr 4, s. 590—594; Widera Herbert, *Polityka Społeczna* 1980 nr 1, s. 31—32; Zakościelna Ewa, *Zagadnienia Wychowawcze a Zdrowie Psychiczne* 1979 nr 6, s. 93—96.
115. BIAŁEK JÓZEF ZBIGNIEW: *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1918—1939*. Zarys monograficzny, materiały. Warszawa: Wydawca Szkolne i Pedagogiczne, s. 464, il. portr. tab.
 Rec.: Skotnicka Gertruda, *Nowe Książki* 1980 nr 11, s. 54—55.
116. BRZEZIŃSKI WŁADYSŁAW: *O niektórych aspektach szkolnictwa polskiego spod znaku „Rodła” w Złotowskiem*. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3 s. 311—333, il.
117. DENISIUK ANDRZEJ: *Problemy śpiewu i muzyki w zakładach kształcenia nauczycieli w Polsce w latach 1918—1939*. Cz. 3. *Stud. Wychow. Muzycz. WSP Bydg.* 1978 z. 3, s. 5—27, tab.
118. DŁUGOBORSKI WACŁAW, PABISZ JERZY: *Walka z uciskiem narodowym i społecznym w latach 1922—1939*. W: BYTOM. *Zarys rozwoju miasta*. Praca zbiorowa pod red. Wacława Długoborskiego. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe.
 Rozdz. VI: cz. 6 — *Walka o szkołę polską*, cz. 7 — *Gimnazjum Polskie i jego rola w życiu miast*, s. 476—481.
119. FIJAŚ JERZY: *Szkoły wydziałowe w Polsce (1918—1939)*. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2, s. 176—192.
120. HORST LEON: *Polskie szkolnictwo prywatne na Ziemi Złotowskiej w okresie dwudziestolecia międzywojennego*. (Ze szczególnym uwzględnieniem szkoły w Zakrzewie). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3, s. 353—376, il. tab.
121. IWANICKI MIECZYSLAW: *Polityka oświatowa w szkolnictwie niemieckim w Polsce w latach 1918—1939*. Warszawa 1978 [zob. poz. 97 — 1978].
 Rec.: Wartel Zenon, *Prz. Zach.* 1979 nr 3, s. 159—164.
122. JAROSZYK HENRYK: *Ze wspomnień działacza kulturalno-oświatowego na Pograniczu i Kaszubach*. (Dzielnica V Związku Polaków w Niemczech). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3, s. 430—439.
123. KACZMAREK ZYGMUNT: *W drugiej Rzeczypospolitej (1918—1939)*. W: *DZIEJE ZIEMI GOSTYŃSKIEJ*. Praca zbiorowa pod red. Stanisława Sierpowskiego. Poznań: Wydaw. Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza — Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział w Poznaniu.
 Rozdz.: *Oświata, kultura, sport*, s. 325—350.
124. KNOSAŁA WŁADYSŁAWA: *Polska kultura i oświata na Ziemi Bytowskiej w okresie dwudziestolecia międzywojennego*. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3, s. 411—424, tab.
125. KOCIK JAN: *Pomoc i świadczenia polskiej spółdzielczości kredytowej w Niemczech w latach 1918—1939 na rzecz kultury i oświaty na Ziemi Złotowskiej*. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3, s. 425—429.
126. KOZIEŁŁO-POKLEWSKI BOHDAN: *Niecznany projekt ordynacji dla szkolnictwa polskiego w Niemczech z 3 czerwca 1920 roku*. *Kom. Mazur-Warm.* nr 3, s. 323—329.
127. KOZIEŁŁO-POKLEWSKI BOHDAN, WRZESIŃSKI WOJCIECH: *Starania o rozbudowę szkolnictwa polskiego na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1920—1939*. *Kom. Mazur-Warm.* nr 2, s. 183—204.
128. KOZIKOWSKI KAZIMIERZ: *Akademickie studia leśnictwa na Wydziale Rolniczo-Lasowym Politechniki we Lwowie*. Cz. II. *Zesz. Nauk. AR Krak. Hist. Rol.* z. 4, s. 65—86, il.
 Cz. 1 — 1975 z. 3.

129. KUŚ EDWARD JÓZEF: „Szkołka polska” we Wrocławiu w latach 1918—1939. *Prz. Hist.-Ośw.* nr. 2, s. 256—268.
130. LECH ANDRZEJ: Z problematyki udostępniania chłopskich tradycji kulturalnych w związkach młodzieży wiejskiej II Rzeczypospolitej. *Z Bad. nad Młodz.* 1978 z. 18, s. 42—64.
- * 131. MAMONTOWICZ-ŁOJEK BOZENA: Polskie szkolnictwo baletowe w okresie międzywojennym. Warszawa 1978 [zob. poz. 104 — 1978].
Rec.: Erhardt Ludwik, *Nowe Książki* 1979 nr 23, s. 86—87; Skowron Zbigniew, *Książki* 1980 nr 7, s. 9.
- * 132. MATERNICKI JERZY: Polska dydaktyka historii 1918—1939. Warszawa 1978 [zob. poz. 107—1978].
Rec. Centkowska Jerzy, *Wiadomości Historyczne* 1980 nr 2, s. 83—85; Kaczorowski Włodzisław, *Kwart. Naucz. Opol.* nr 3, s. 49—50; Majorek Czesław, *Przegląd Humanistyczny* 1979 nr 5, s. 150—152.
133. MAZUREK JERZY: Z dziejów walki o szkołę polską na Ziemi Bytowskiej w okresie międzywojennym. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3, s. 334—351, il. tab.
134. MEDUCKA MARTA: Kieleckie pisma szkolne w latach 1918—1939. *Zesz. Nauk. PŚwiętokrz.* Nauki Społ.-Ekon. z. 6, s. 143—159.
135. NAWROCKI LEON: Szkolnictwo i nauczyciele regionu grójeckiego w latach 1917—1922. *Zesz. Nauk. IKN Hist.* cz. 1, s. 62—74, tab.
136. OKOŃSKA-WALKOWICZ ANNA: Udział Polaków w międzynarodowej opiece nad dzieckiem. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4, s. 470—498.
137. PADOLAK JANUSZ: U progu organizacji dydaktyki polonistycznej w szkolnictwie średnim 20-lecia międzywojennego. *Stud. Polonist.* t. 6: 1978, s. 91—98.
138. PAŁUBICKI ZYGFRYD: Szkoły morskie II Rzeczypospolitej na Pomorzu w świetle ówczesnych publikacji prasowych. *Koszal. Stud. Mater.* nr. 4, s. 177—125
139. POKORA WOJCIECH: Sejm Nauczycielski (14—17. IV. 1919). w: *KALENDARZ NAUCZYCIELSKI 1979/1980*. Warszawa: Zarząd Główny ZNP, s. 86—106.
- * 140. POLAK HENRYK: Szkolnictwo i oświata polska w Wolnym Mieście Gdańsku. 1920—1939. Gdańsk 1978 [zob. poz. 111 — 1978].
Rec.: Wilczur Jacek, *Nowe Książki* 1979 nr 16, s. 12—13.
141. POZNAŃSKI KAROL: Szkolnictwo elementarne na Lubelszczyźnie i Podlasiu w okresie międzywojennym. *Lub. Roczn. Pedagog.* t. 7, s. 177—193, tab.
142. REINER BOLESŁAW: Z dziejów walki o świeckość szkoły w Polsce w latach 1918—1921. *Stud. Sl.* t. 36, s. 331—356.
143. RUDZIŃSKI EUGENIUSZ: Młodzież postępową i rewolucyjną w początkach niepodległości. *Pokołenia* nr 1, s. 149—162.
144. SKŁAD ALICJA: Koncepcje wychowania fizycznego w pierwszych latach II Rzeczypospolitej. *Wychow. Fiz. Sport* nr 1, s. 77—84.
145. SOBCZAK JĘDRZEJ: Recepcja idei „nowego wychowania” w polskiej pedagogice okresu międzywojennego. Bydgoszcz: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy.
Cz. 2 — s. 297; Cz. 1 wyd. w 1978 r.
146. STĘPNIAK HENRYK: Gdańska Macierz Szkolna i jej walka o polską oświatę i kulturę w Wolnym Mieście Gdańsku (1921—1939). *Kwart. Hist.* nr 2, s. 297—320.
147. SUJCZYŃSKI TEODOR: Miejska Pracownia Psychologiczna w Łodzi w latach 1919—1939. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2, s. 233—240, tab.
148. SZYMKOWSKA-RUSZAŁA JADWIGA: Edukacja morska w literaturze dla dzieci i młodzieży w latach 1918—1939. *Koszal. Stud. Mater.* nr 4, s. 109—116.
149. SZYSZKA BOGDAN: Z dziejów szkolnictwa żydowskiego w Zamościu w okresie międzywojennym. *Bul. Żyd. Inst. Hist.* nr 4, s. 79—85, tab.
150. TOMICZEK HENRYK: Spółdzielczość uczniowska w Rybnickim Okręgu Węglowym do 1939 r. *Stud. Sl.* t. 36, s. 375—384.

151. WYCHOWANIE I PRACA MŁODZIEŻY W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM I ZAGŁĘBIU DĄBROWSKIM W WARUNKACH GOSPODARKI KAPITALISTYCZNEJ. Pod. red. Wandy Bobrowskiej-Nowak. Katowice: USŁ., 1978, s. 192, tab. — Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach nr 253.

Zob. też poz.: 6, 24, 112, 230, 393, 419.

5 Z DZIEJÓW OSWIATY, WYCHOWANIA I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ W LATACH DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ

152. CHRÓSCIELEWSKI EDMUND: Udział pracowników Uniwersytetu Poznańskiego w nauczaniu medycyny w okresie II wojny światowej. *Kron. Wielkop.* nr 1/2, s. 145—152.
153. CZECH FRANCISZEK: Nauczyciele w oficerskich obozach jeńców wojennych w latach 1939—1945. *Kwart. Naucz. Opol.* nr 3, s. 12—17.
154. CZECH FRANCISZEK: Samokształcenie zawodowe polskich nauczycieli w hitlerowskich obozach jeńców wojennych. *Kwart. Naucz. Opol.* nr 4, s. 21—28, tabl.
155. DĄBKOWSKA MICHALINA: Relacje Włodzimierza Hubickiego o dziejach Szkoły Chemotechnicznej i tajnego UJ w Krakowie. *Kwart. Hist. Nauki* nr 2, s. 349—353, il.
156. DRAŻKOWSKA ZDZISŁAWA: Losy profesorów i docentów Uniwersytetu Poznańskiego w okresie okupacji hitlerowskiej (1939—1945). *Biul. Gł. Komis. Bad. Zbrod. Hitler.* t. 29, s. 219—231, il, tab.
157. GŁĘBOCKI WIESŁAW, MÓRAWSKI KAROL: Kultura walcząca. 1939—1945. Z dziejów kultury polskiej w okresie wojny i okupacji. Warszawa: Wydawn. Szkolne i Pedagogiczne, s. 288, il. Rec.: Górecka Emilia, *Wrocławski Tygodnik Katolicki* 1980 nr 19, s. 13; Marcjański Marek, *Prawo i Życie* 1980 nr 20, s. 17.
158. GŁOWACKI ALBIN: Sprawy studenckie w działalności Związku Patriotów Polskich w ZSRR (na przykładzie uczelni Taszkentu). *Z Dziej. Stos. Pol.-Radz.* t. 19, s. 123—138, tab.
- * 159. JANUSZEK FRANCISZEK: Jawne i tajne szkoły polskie w województwie białostockim w latach II wojny światowej. Białystok 1975 [zob. poz. 143 — 1975].

Rec.: Kaczyński Zenon, *Wied Współczesna* 1980 nr 3, s. 157—160.

160. JANUSZEK FRANCISZEK: Przyczynek do studiów nad tajnym szkolnictwem polskim na terenach województwa białostockiego wchodzących w skład tzw. „Bezirk Białystok” ze szczególnym uwzględnieniem Białegostoku. *Zesz. Nauk. Filii UW Białyst.* 1977 z. 10 Hum. t. 4, s. 387—414, tab.
161. KRÓL EUGENIUSZ CEZARY: Grabież polskich szkół wyższych w okresie okupacji hitlerowskiej. *Prz. Hist.* z. 3, s. 475—497.
162. KRÓL EUGENIUSZ CEZARY: Polityka hitlerowska wobec szkolnictwa polskiego na terenie Generalnej Guberni (1939—1945). Warszawa: Wydawn. Szkolne i Pedagogiczne, s. 243, tab. — Instytut Kształcenia Nauczycieli. Monografie, Rozprawy, Studia.

Rec.: Świecki Andrzej, *Życie Warszawy* 1979 nr 209, s. 6.

163. MATERIAŁY DO DZIEJÓW OSWIATY W OKRESIE OKUPACJI HITLEROWSKIEJ (1939—1945) na terenie podziemnego Okręgu Szkolnego Krakowskiego.

Cz. 11: Szkolnictwo i oświata w dokumentach władz niemieckich. *Woj. Roczn. Komis. Nauk, Pedag.* t. 23, s. 217.

- Cz. 12: Szkolnictwo i oświata w dokumentach władz niemieckich. Wol. 2
Rocz. Komia. Nauk Pedag. t. 25, s. 211.
164. NAUCZYCIELE KIELECZYZNY W WALCE O SZKOŁĘ POLSKĄ W LATACH 1939—1945. Materiały z sesji poświęconej tajnej oświacie oraz walce nauczycieli Kielecczyzny w latach okupacji. Kielce, 19—20 października 1973 r. Zespół red. Józef Krassuski et al. Kielce: Wyższa Szkoła Pedagogiczna, s. 276, portr. tab. — Związek Nauczycielstwa Polskiego, Oddział ZG w Kielcach.
165. NAUCZYCIELSKA DROGA Z OBOZÓW JENIECKICH DO POLSKI LUDOWEJ. Praca zbiorowa pod red. Jana Starościana i Stanisława Piotrowskiego. Warszawa: Wydawca Szkolne i Pedagogiczne, s. 474, il. mapa, portr. tab.
 Rec.: Wojciechowski Kazimierz, *Głos Nauczycielski* 1979 nr 47, s. 10.
166. OLEJNIK TADEUSZ: Martyrologia nauczycieli powiatu wieluńskiego w latach okupacji hitlerowskiej 1939—1945. *Rocz. Łódz.* t. 25, s. 205—214.
167. SALA WŁADYSŁAW: Tajne nauczanie i wychowanie młodzieży w Warszawskim Zakładzie Opiekuńczym. (Ze wspomnień kierownika „Instytutu Mokotowskiego”). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4, s. 558—562, il.
168. SOLTYS WOJCIECH: Tajna oświata w powiecie sanockim jako forma walki z okupantem hitlerowskim. *Rocz. Sanoc.* t. 4, s. 79—137, il. tab.
169. STAWIŃSKI KAZIMIERZ: Nauki medyczne w obozach jenieckich w czasie II wojny światowej, *Med. Dydak. Wychow.* nr 1, s. 61—72, il. tab.
170. WALCZAK MARIAN: Szkolnictwo wyższe i nauka polska w latach wojny i okupacji 1939—1945. Wrocław 1978 [zob. poz. 138 — 1978].
 Rec.: Czubiński Antoni, *Prz. Zach.* 1979 nr 3, s. 171—174; *Polish Western Affairs* 1979 nr 1, s. 135—138; *La Pologne et les Affaires Occidentales*, s. 151—154; Dunin-Wąsowicz Krzysztof, *Dzieje Najnow.* 1979 nr 4, s. 41—44; Serwański Edward, *Prz. Hist.-Ośw.* 1979 nr 4, s. 583—587; Wojciechowski Kazimierz, *Ruch Pedag.* 1980 nr 1, s. 97—100
171. WRÓŃSKI TADEUSZ: Eksterminacja krakowskiej nauki, kultury i sztuki przez okupanta hitlerowskiego w latach 1939—1945. *Krzysztofory* 1978 z. 5, s. 90—99, il.
172. WRZOSEK MIECZYSLAW: Z dziejów tajnego nauczania na Podlasiu podczas okupacji hitlerowskiej. *Zesz. Nauk. Filii UW Białyst.* 1977 z. 19 Hum. t. 4, s. 155—160.
173. ZABŁOTNIAK RYSZARD, KUBIATOWSKI JERZY: Polacy na studiach we Lwowie w latach okupacji hitlerowskiej. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4, s. 526—536.
 Zob. też poz.: 4, 5, 186, 310.

6. ROZWOJ OSWIATY, WYCHOWANIA I MYSLI PEDAGOGICZNEJ W POLSCE LUDOWEJ

a) Opracowania dotyczące problematyki ogólnej

174. ANDRZEJAK SABINA: Koszty kształcenia w szkolnictwie ogólnokształcącym i zawodowym w latach 1966—1977. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, s. 140, tab. — *Statystyka Polski*, nr 121.
175. BALICKI MICHAŁ: Normotwórcza działalność centralnych władz oświatowych w latach 1945—1975 i jej wpływ na system zarządzania szkolnictwem. *Chowanna* 1978 z. 2, s. 203—311, tab.
176. FILIPOWICZ FRANCISZEK: Etapy rozwoju czasopism pedagogicznych w Polsce Ludowej. w: *KALENDARZ NAUCZYCIELSKI 1979/1980*. Warszawa: Zarząd Główny ZNP, s. 300—312.
177. HUSZCZ MIROSLAW, RATAJ MARIAN: Education in Polish Peoples Republic. Tł. Magdalena Rusck. Warszawa: Wydawca Szkolne i Pedagogiczne, s. 98.

Toż samo w jęz.: hiszp; niem; ros.

178. KARCZEWSKI JAN: Zarys rozwoju szkolnictwa podstawowego w Polsce Ludowej. *Kult. i Ośw.* nr 4 s. 86—90, tab.
179. LIPKOWSKI OTTON: 35 lat pedagogiki specjalnej i szkolnictwa specjalnego w PRL. *Szlc. Spec.* nr 4, s. 244—254, tab.
180. MAJCHRZAK STANISŁAW: Kształtowanie świeckiego systemu oświaty w Polsce Ludowej. *Pr. Nauk. Inst. Ekon. Społ. PP Nauki Polit.* nr 11, s. 23—36.
- * 181. POMYKAŁO WOJCIECH: Kształtowanie ideału wychowawczego w PRL w latach 1944—1976. Warszawa 1977 [zob. poz. 182 — 1977, poz. 151 — 1978].
Rec.: Szczepański Jan, *Dialectics and Humanism* 1979 nr 4, s. 165—168.
182. ROGUSKI MIROSLAW, ZALEWSKI JOZEF: Studia dla pracujących w XXXV-leciu PRL. Warszawa: Socjalistyczny Związek Studentów Polskich, s. 71.

Do użytku wew.-org.

183. ŚWIECKI ANDRZEJ: Oświata w 35-leciu PRL. Warszawa: Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Zarząd Główny, s. 51, tab. — *Wiedza o Społeczeństwie*.

Do użytku wew.

184. WĄSOWICZ EUGENIA: Informator o zakładach kształcenia nauczycieli w latach 1944—1971. Warszawa: Instytut Kształcenia Nauczycieli, 1976, s. 74.

Do użytku wew.

185. WINCŁAWSKI WŁODZIMIERZ: Wokół społecznej i naukowej problematyki reformowania oświaty w Polsce w latach 1944—1948. Próba analizy socjologicznej. *Wiś i Rol.* nr 1, s. 87—110.

b) Opracowania regionalne

186. BALICKI MICHAŁ: Spuścizna pookupacyjna a powojenny start białostockiej oświaty. *Zesz. Nauk. Filii UW Białyst.* 1977 z. 19 Hum. t. 4, s. 449—463, tabl.
187. CZECH STEFAN: Organizacja i działalność Towarzystwa Przyjaciół Dzieci na Śląsku Opolskim. *Kwart. Opol.* nr 3, s. 65—78, tab.
188. DYMEK DANUTA: Szkolnictwo ślupskie u progu reformy. *Rocz. Ślup.* s. 167—179, tab.
189. GASZTOLD TADEUSZ, KROCZYŃSKI HIERONIM, RYBICKI HIERONIM: Kołobrzeg. Zarys dziejów. Poznań: Wydaw. Poznańskie.
Cz. III, rozdz. IX — Oświata, s. 176—183.
190. GAWLIK STANISŁAW: Nauczyciele niekwalifikowani w szkolnictwie podstawowym Śląska Opolskiego w okresie powojennym. *Stud. Śl.* t. 36, s. 75—99, tabl.
191. GAWLIK STANISŁAW, KONJARSKI HENRYK: Szkolnictwo ogólnokształcące dla pracujących na Opolszczyźnie w latach 1945—1975. Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu, s. 215. — Seria B, Studia i Monografie nr 64.
192. GŁOWACKI HERMAN: Rozwój szkolnictwa zawodowego na ziemi nyskiej (1945—1974). *Szkice Nyskie* t. 2, s. 186—198, tab.
193. HAŁUSZKA HALINA: Działalność Towarzystwa Burs i Stypendiów na Dolnym Śląsku w latach 1946—1951. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.* t. 14, s. 159—177, tab.
194. KICOWSKA ALICJA: Organizacja średnich szkół rolniczych w województwie olsztyńskim w latach 1945—1975. *Zesz. Nauk. ART Olszt. Ekon.* nr 6, s. 141—148.
195. KICOWSKA ALICJA: Organizacja średniego szkolnictwa rolniczego (stacjonarnego) w województwie olsztyńskim w latach 1945—1956. *Kom. Mazur.-Warm.* nr 4, s. 479—488.

196. KOWALEWSKA SALOMEA: Rozwój oświaty i kultury. W: BYTOM. Zarys rozwoju miasta. Praca zbiorowa pod red. Wacława Długoborskiego. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 675—716. — Śląski Instytut Naukowy w Katowicach.
197. KWIATKOWSKA GRAZYNA: Szkolnictwo rolnicze Śląska Opolskiego w pierwszych latach powojennych (1945—1949). *Stud. Śl.* t. 36, s. 207—224, tabl.
198. ŁUKOWSKI STANISŁAW: Szkoła i nauczyciele na Śląsku Opolskim w Polsce Ludowej. *Stud. Śl.* t. 36, s. 237—258, tabl.
199. MAJEWSKI STANISŁAW: Wychowanie przedszkolne w okręgu szkolnym kieleckim 1945—1950. *Ruch Pedag.* nr 5, s. 602—613, tabl.
200. MAŁARCZYK JAN: Szkolnictwo wyższe i instytuty naukowe. W: DZIEJE LUBELSZCZYZNY. T. 2. Pod red. Aleksandra Kierka. Lublin, s. 429—462. — Lubelskie Towarzystwo Naukowe.
201. MARCINIAK MIECZYŚLAW: Kultura i oświata. (Pod red. Wacława Piotrowskiego). W: WOJEWÓDZTWO PIOTRKOWSKIE. Zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywy rozwoju. Monografia regionalna. Red. nauk. Zbigniew Stankiewicz. Łódź, s. 224—245. — Uniwersytet Łódzki, Urząd Wojewódzki w Piotrkowie Trybunalskim.
202. MEISSNER ANDRZEJ: Domy dziecka w województwie rzeszowskim 1944—1950. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Rzesz.* Nauki Pedag. z. 6, s. 39—53, tab.
203. NAUKA POLSKA NA POMORZU SZCZECIŃSKIM 1946—1956—1976. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej przez Szczecińskie Towarzystwo Naukowe w ramach obchodów XX-lecia STN i XXX-lecia powstania szkolnictwa wyższego w Szczecinie. Praca zbiorowa pod red. Henryka Lesińskiego. Szczecin: Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, s. 171.
204. NICEWICZ CZESŁAW, PITNECZKO KRYSZYNA: Oświata, nauka i kultura (województwo łomżyńskie). *Nauka i Prakt.* nr 3, s. 171—216.
205. OŚKO STANISŁAW: Szkolnictwo ogólnokształcące w województwie radomskim w latach siedemdziesiątych. *Biul. Kwart. RTN* z. 1/2, s. 85—90.
206. PSZCZÓŁKOWSKA-SIMICZYJEW JANINA: Kształcenie pielęgniarzek ogólnych na Dolnym Śląsku w pierwszym XX-leciu Polski Ludowej. *Śl. Kwart. Hist. Sobótka* nr 4, s. 529—540.
207. PSZCZÓŁKOWSKI TADEUSZ, ZAWADA WŁADYSŁAW: Szkolnictwo zawodowe województwa radomskiego 1975—1978 oraz perspektywy jego dalszego rozwoju. *Biul. Kwart. RTN* z. 1/2, s. 91—98.
208. ROZWÓJ WYŻSZYCH UCZELNI I RUCHU NAUKOWEGO NA WYBRZEŻU ŚRODKOWYM W LATACH 1945—1979. Koszalin: Koszalińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne.
T.1: Pierwsze lata. Oprac. Danuta Leonowicz, Janina Pióciennik-Napierałowa i Zygmunt Dymny, s. 47, il. tab. portr.
- *209. SKOWROŃSKI MIECZYŚLAW: Odbudowa i rozbudowa szkolnictwa w województwie pomorskim (bydgoskim) w latach 1945—1950. Warszawa 1978 [zob. poz. 170 — 1978].
Rec.: Araszkiewicz Feliks, *Zap. Hist.* 1980 nr 1, s. 175—177.
210. STAWECKI WŁODZIMIERZ: Szkolnictwo i wychowanie przedszkolne. W: DZIEJE ZIEMI GOSTYŃSKIEJ. Praca zbiorowa pod red. Stanisława Sierpowskiego. Poznań: Wydaw. Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, s. 569—591. — Polskie Towarzystwo Historyczne, Oddział w Poznaniu.
211. STĘPCZAK JÓZEF: Oświata i szkolnictwo. W: KOSCIĄŃSKIE PRZEMIANY. Praca zbiorowa pod red. Jerzego Zielenki. Kościel: Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej, 1977, s. 93—102.
212. SZCZYGIEL KAZIMIERZ: Kierunki rozwoju szkolnictwa zawodowego na Pomorzu Zachodnim w powojennym 30-leciu. *Prz. Zach.-Pom.* z. 4, s. 87—106.

213. WOJCIK CZESŁAW: Szkolnictwo Lubelszczyzny. W: DZIEJE LUBELSZCZY-ZNY. T. 2. Pod red. Aleksandra Kierka. Lublin, s. 409—427. — Lubelskie Towarzystwo Naukowe.
214. ZARYS ROZWOJU OSWIATY W WOJEWODZTWIE MIEJSKIM KRAKOWSKIM w 35-leciu PRL. Kraków: Kuratorium Oświaty i Wychowania, s. 71, portr. tab.
Zob. też poz. 8, 421, 425.

III. DZIEJE SZKÓŁ RÓŻNYCH STOPNI

1. SZKOŁY PODSTAWOWE

215. [DWADZIESCIA] 20 lat Szkoły Podstawowej dla Pracujących nr 4 im. Komisji Edukacji Narodowej w Szczecinie (1959—1979). Kom. red. Leon Bielecki et al. Szczecin: SPdP, s. 87, il. portr.
216. GRONOSTALSKA TEOFILA: 30 lat Szkoły Podstawowej Specjalnej w Przemysłu. *Szk. Spec.* nr 1, s. 62.
217. KRONIKA KATOLICKIEJ SZKOŁY POLSKIEJ W NOWEJ KALETCE. Oprac. Bohdan Kozieli-Poklewski, Wojciech Wrzesiński. Kom. Mazur.-Warm. nr 1, s. 3—4, 1—80, 5—9
Też samo w odbitec.
218. KRONIKA SZKOŁY POLSKIEJ W WORYTACH NA WARMII 1930—1939. Wstęp i opr. Tadeusz Filipkowski, Zygmunt Lietz. Olsztyn: „Pojezierze”, s. 169, il. mapa. — Rozprawy i Materiały Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie nr 69.
Rec.: Smolek Leonard, Kom. Mazur.-Warm. 1979, nr 4, s. 504—512.
219. SZKOŁA PODSTAWOWA NR 7 IM. M. NOWOTKI W PILE. Pila, 9 k. il. portr.
Zob. też poz. 129.

2. SZKOŁY ŚREDNIE OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

220. BARANKIEWICZ HALINA: Od Akademii Białskiej do I Liceum Ogólnokształcącego im. J. Kraszewskiego w Białej Podlaskiej. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4, s. 563—572, il.
- *221. DUNIKOWSKI BOLESŁAW: Szkoła im. Tadeusza Czackiego w Warszawie 1876—1976. Warszawa 1977 [zob. poz. 232 — 1977].
Rec.: Zawadzki Kazimierz, *Kron. Warsz.* 1979 nr 2, s. 171—174 — odpowiedź na rec. Kallny Bartnickiej, *Kron. Warsz.* 1979 nr 3.
222. GILL WŁADYSŁAW Z dziejów gimnazjum w Krotoszynie w latach 1836—1920. *Rocz. Kal.* t. 12, s. 97—137, il. tab.
223. GIMNAZJUM — LICEUM IM. SUŁKOWSKICH W RYDZYNIE (1828—1939) KUZNIA POSTĘPOWEJ MYŚLI PEDAGOGICZNEJ. Symposium, Rydzyna, 7 października 1978. Rydzyna: Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne, s. 90, il. portr.
224. JEDNODNIÓWKA. Poznań: II Liceum Ogólnokształcące im. Heleny Modrzejewskiej, s. 100.
Tyt.: okł.: 60-lecie II Liceum Ogólnokształcącego imienia Heleny Modrzejewskiej w Poznaniu 1919—1979.
225. JEDNODNIÓWKA WYDANA Z OKAZJI 60-lecia ISTNIENIA SZKOŁY przez dyrekcję szkoły, Komitet Rodzicielski oraz Koło Byłych Wychowanków (V Liceum Ogólnokształcącego im. J. Poniatowskiego w Warszawie). Warszawa 1978, s. 32.
Do użytku waw.

226. KWIATKOWSKA DANUTA: Nasza szkoła (Liceum Ogólnokształcące im. Z. Żana w Pruszkowie). *Rocz. Pruszk.* 1978, s. 74—76.
227. LICEUM IMIENIA ADAMA MICKIEWICZA W WARSZAWIE 1807—1979. Warszawa: Stowarzyszenie Wychowanków Gimnazjum i Liceum im. Adama Mickiewicza, s. 35.
228. ŁAWY SKRZYPIĄ. Biuletyn informacyjny Koła Wychowanków Gimnazjum i Liceum im. Króla Władysława IV w Warszawie. Materiały z historii szkoły. Warszawa 1978, s. 24.
229. PIWOŃ ALEKSANDER: Organizacja i działalność Gimnazjum i Liceum im. Sułkowskich w Rydzynie. *Rocz. Leszcz.* t. 2, s. 93—122, il. tab.
230. POKOJSKI EDMUND: Problemy dydaktyczno-wychowawcze w polskim gimnazjum w Kwidzynie w latach 1937—1939. *Zesz. Nauk. IKN Hist.* cz. 1, s. 75—85.
231. RAFIŃSKI STEFAN: Gimnazjum i Liceum w Chełmie. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2 s. 282—295, il.
232. RUTA ZYGMUNT: Gimnazjum i Liceum im. Kazimierza Brodzińskiego w Tarnowie w latach 1918—1939. *Rocz. Komit. Nauk Pedag.* t. 24, s. 185—206 tab.
233. [SIEDZIEDZIESIĘCIOPIĘCIELECIE] 75-lecie Liceum Ogólnokształcącego im. Kopernika, 30-lecie Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w Żywcu. Żywiec: Komitet Organizacyjny Obchodów..., s. 22, il. portr.
234. STERKOWICZ CZESŁAW: Rozwój III Liceum Ogólnokształcącego im. A. Mickiewicza w Tarnowie w latach 1945—1975. *Prz. Ośw.-Wychow.* nr 2, s. 55—60.
235. ŚLUSAREK URSZULA: Trzydziestolecie Liceum Ogólnokształcącego w Kluczborku. *Szkice Kluczb.* t. 2, s. 212—223.
236. ZGIERUN MARZENA: Zarys dziejów Miejskiego Gimnazjum Żeńskiego w Toruniu (1920—1938). *Rocz. Tor.* nr 14, s. 171—195, il. tabl.

J. SZKOŁY ZAWODOWE (z wyjątkiem szkół wyższych)

- * 237. [DWADZIESCIA] 20 lat działalności Zespołu Szkół Rolniczych w Marszewie 1977 [zob. poz. 190 — 1978].
Rec.: Wiatrowski Zygmunt, *Rocz. Muz. Rol. Szreniawa* t. 11, s. 199—201.
238. [DWUDZIESTOPIĘCIOLECIE] 25-lecie Państwowych Szkół Muzycznych w Radomiu. Radom: PSM, 1978, k. 8, il.
239. [DZIESIĘĆ] X lat Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia Zawodowego (im. L. Kasprzaka w Zielonej Górze 1968—1978). Zielona Góra: WODZ, 1978, s. 42, il. portr.
Do użytku wew.
240. JEDLICZ ZYGMUNT: Cwierćwiecze nietypowej szkoły (Zespół Szkół Samochodowych) *Zesz. Gliw.* t. 13, s. 91—97.
- * 241. KENAROWA HALINA: Od Zakopiańskiej Szkoły Przemysłu Drzewnego do Szkoły Kenara. Kraków 1978 [zob. poz. 193 — 1978]
Rec.: Kroh Antoni, *Polska Sztuka Ludowa* 1979 nr 1, s. 55—56.
242. KUBIK KAZIMIERZ: Geneza Szkoły Nawigacyjnej w Gdańsku i jej pierwsze formy organizacyjne. *Zesz. Nauk. UG Pedagog.* nr 8, s. 133—151, il.
243. [PIĘCDZIESIĄT] 50 lat Zespołu Szkół Chemicznych w Pionkach. 1929—1979. Opracowanie zbiorcze. Kom. red. Franciszek Chmielnicki et al. Pionki: wydane z inicj. Komitetu Organizacyjnego Zjazdu Absolwentów Zespołu Szkół Chemicznych, s. 82, il. portr, tab.
244. SOBISIAK WALERIAN: Z historii Korpusu Kadetów w Rawiczu. *Rocz. Leszcz.* t. 3, s. 209—219, il.

245. [SZESCIEDZIAŃ] 60 lat szkoły technicznej w Radomiu. 1919—1979. Informator. Społeczne kol. red. Tadeusz Banach et al. pod kier. Andrzeja Mędrzyckiego. Radom, s. 132, il. port.
246. [TRZYDZIESTO] XXX-lecie Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia im. Karola Szymanowskiego w Oświęcimiu. Oświęcim: PSM, s. 15.
247. [TRZYDZIESCI] 30 lat Państwowej Szkoły Muzycznej imienia Stanisława Wiechowicza w Krakowie (1949—1979). Tekst i oprac. Ewa Smender. Kraków: PSM, s. 16, il. portr.
248. ZESPOŁ SZKOŁ BUDOWNICTWA nr 1 w Poznaniu 1919—1976. Jednodniówka. Kom. red. Regina Dardzińska et al. Poznań, s. 66, il. portr. tab.
Tyt. okł.: 60 lat — Zespół Szkół Budownictwa nr 1.
249. ZESPOŁ SZKOŁ ROLNICZYCH IM. MICHAŁA DRZYMAŁY W POZNANIU. (Zespół red. Stanisław Bobrzyk et al). Poznań: „Pospress”, k. 12, il.
250. ZESPOŁ SZKOŁ ROLNICZYCH IMIENIA KAROLA LIBELTA W GOŁAŃCZY. (Zespół red. Eugeniusz Hańczuk et al.). Gołańcz: ZSR, s. 10, il.

4. ZAKŁADY KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI (z wyjątkiem szkół wyższych)

251. GAWLIK STANISŁAW: Wyższe Kursy Nauczycielskie na Śląsku Opolskim. *Kwart. Naucz. Opol.* nr 2, s. 53—58.
252. JANKOWIAK STANISŁAW: Działalność Państwowego Liceum Pedagogicznego w Lesznie w latach 1945—1969. *Skrót. Roczn. Leszcz.* t. 2, s. 287—307, il. tabl.
253. LEWANDOWSKA KRYSZYNA: Kształcenie kadr nauczycielskich w Instytucie Pedagogicznym ZNP i na Wyższych Kursach Nauczycielskich we Wrocławiu w latach 1946—1951. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.* t. 14, s. 179—203. tab.
254. STASIERSKI KAZIMIERZ: Zakład Naukowy dla wychowawczyń i nauczycielek przy Szkole Ludwiki w Poznaniu w latach 1841—1918. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 1 s. 39—55.
- * 255. ZAKŁADY KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI W SZCZEBRZESZYNI I ICH WYCHOWANKOWIE. Lublin 1975 [zob. poz. 278 — 1975].
Rec.: Kopruckownik Albin, *Roczn. Lubel.* t. 19, s. 177—179.

5. SZKOŁY WYŻSZE (układ według nazw uczelni)

AKADEMIA EKONOMICZNA W KRAKOWIE

256. DZIESIĘĆ LAT DZIAŁALNOŚCI PUNKTU KONSULTACYJNEGO KRAKOWSKIEJ AKADEMII EKONOMICZNEJ W NOWYM SĄCZU. Kraków: AE, s. 12, il.
257. MAŁECKI JAN M.: Z prehistorii Akademii Ekonomicznej (Szkoła handlowa w Krakowie 1882—1925). *Zesz. Nauk. AE Krak.* nr 115, s. 111—130.

AKADEMIA EKONOMICZNA W POZNANIU

258. AKADEMIE FÜR WIRTSCHAFTSWISSENSCHAFTEN POZNAŃ. 1926—1976. Ausstellung, Leipzig-Handelshochschule, 24 V—26 VI 1977 (Bearb. von Jan Sójka, übersetzt aus dem Poln. Tilla Pazlak). Poznań 1977, s. 64, il. portr.

AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA IM. STANISŁAWA STASZICA W KRAKOWIE

259. JAROS JERZY: Zagadnienie kształcenia i programów Akademii Górniczej w

czasopismach technicznych (do 1939 roku). *Pr. Nauk. USL. Hist. i Współ z. 4*, s. 76—92.

260. **KRONIKA I SPIS ABSOLWENTÓW AKADEMII GÓRNICZO-HUTNICZEJ IM. STANISŁAWA STASZICA 1919—1979.** (Aut. i red. Julian Sulima-Samujło). Kraków: AGH.
1. Pion górniczy, s. 251, il. portr. tab.
 2. Pion hutniczy, s. 245, il. portr. tab.
 3. Pion elektromechaniczny i Wydziały Politechniczne, s. 252, il. portr.
- Zob. też poz.: 453.

AKADEMIA MEDYCZNA IM. MIKOŁAJA KOPERNIKA W KRAKOWIE

261. **SEKUŁA JAN: Działalność naukowo-dydaktyczna Kliniki Otolaryngologicznej.** (Rys historyczny). Kraków: Akademia Medyczna im. Mikołaja Kopernika w Krakowie, s. 92, il. portr.

AKADEMIA MEDYCZNA W LUBLINIE

262. **KRONIKA AKADEMII MEDYCZNEJ W LUBLINIE za rok akademicki 1976—1977.** Oprac. Zofia Jasińska. Lublin 1978, s. 195
- Zob. też poz. 200

AKADEMIA ROLNICZA W SZCZECINIE

263. **AKADEMIA ROLNICZA W SZCZECINIE w latach 1954—1979.** Praca zbiorowa pod red. Mariana Kubasiewicza. Szczecin: Wydaw. AR, s. 355, il. tab. portr.
- Tyt. okł. XXV lat Akademii Rolniczej w Szczecinie.

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W POZNANIU

264. **BIBLIOTEKA GŁÓWNA, OSRODEK INFORMACJI NAUKOWEJ I ARCHIWUM AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W POZNANIU. 1919—1979.** [Aut.] Zofia Semrau, Faustyna Jaśkowska, Ewa Zbierska-Wilczak. Poznań: AWF, s. 38 — Monografie, Podręczniki, Skrypty AWF w Poznaniu, Monografie nr 156.
265. **DZIAŁALNOŚĆ FILII POZNAŃSKIEJ AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W GORZOWIE WLKP w latach 1971/72 — 1978/79.** [Aut.] Wojciech Sroczyński, Danuta Stachura. Poznań: AWF, s. 65, tab. — Monografie nr 183.
266. **INSTYTUT EKONOMIKI I ORGANIZACJI TURYSTYKI w 60-lecie akademickiego nauczania wychowania fizycznego. 1919—1979.** [Aut.] Ryszard Gałęcki, Marek Moeck. Poznań: AWF, s. 28. — Monografie nr 170
267. **INSTYTUT ŚRODOWISKOWYCH PODSTAW TURYSTYKI I REKREACJI w 60-lecie akademickiego nauczania wychowania fizycznego i nauk o turystyce. 1919—1979.** [Aut.] Jerzy Bogucki, Walentyna Deja. Poznań: AWF, s. 30, tabl. — Monografie nr 169.
268. **INSTYTUT TEORETYCZNYCH PODSTAW I PROGRAMOWANIA REKREACJI w 60-lecie akademickiego nauczania wychowania fizycznego, 1919—1979.** [Aut.] Lech Erdmann, Zofia Kozłowiecka-Tyll. Poznań: AWF, s. 35, tabl. — Monografie nr 172.
269. **KIERUNKI I FORMY KSZTAŁCENIA W AWF W POZNANIU w latach 1919—1979.** [Aut.] Włodzimierz Rataaszewski. Poznań: AWF s. 53. — Monografie nr 152.

270. KRONIKA za rok 1977/78 z. 22. Poznań. Cz. 1 i 2, s. 596 — Monografie, Podręczniki, Skrypty AWF w Poznaniu.
271. MIĘDZYWYDZIAŁOWE STUDIUM NAUK SPOŁECZNO-POLITYCZNYCH w 60-leciu akademickiego nauczania wychowania fizycznego. 1919—1979. [Aut.] Andrzej Kraśnicki. Poznań: AWF, s. 51, tabl. — Monografie nr 176.
272. NAUKA W AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO. 1919—1979. [Aut.] Gertruda Olszewska. Poznań: AWF, s. 32. — Monografie nr 153.
273. WYDAWNICTWA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W POZNA- NIU w 60-leciu akademickiego nauczania wychowania fizycznego. 1919 —1979. [Aut.] Zbigniew Drozdowski, Władysław Świergiel. Poznań: AWF, s. 61. — Monografie nr 154.
274. ZAKŁAD ANATOMII FUNKCJONALNEJ w 60-leciu... [Aut.] Zdzisław Ko- łaczkowski, Bogusław Marecki. Poznań: AWF, s. 41. — Monografie nr 167.
275. ZAKŁAD ANTROPOLOGII SPORTU w 60-leciu... [Aut.] Zbigniew Droz- dowski. Poznań: AWF, s. 51, tab. — Monografie nr 157.
276. ZAKŁAD BIOCHEMII SPORTU w 60-leciu... [Aut.] Stefan Bączyk, Janina Krajewska. Poznań: AWF, s. 41. — Monografie nr 161.
277. ZAKŁAD BIOLOGII Z PRACOWNIĄ OCHRONY PRZYRODY w 60-leciu... [Aut.] Zdzisław Czapski. Poznań: AWF, s. 40. — Monografie nr 174.
278. ZAKŁAD BIOMECHANIKI w 60-leciu... [Aut.] Aleksander Kabsch, Lecho- sław Dworak. Poznań: AWF, s. 47. — Monografie nr 177.
279. ZAKŁAD CWICZEŃ MUZYCZNO-RUCHOWYCH w 60-leciu... [Aut.] Olga Kuźmińska. Poznań: AWF, s. 27. — Monografie nr 159.
280. ZAKŁAD FIZJOLOGII OGÓLNEJ I SPORTU w 60-leciu... [Aut.] Wanda Ro- żynek-Łukanowska. Poznań: AWF, s. 29. — Monografie nr 181.
281. ZAKŁAD GIMNASTYKI w 60-leciu... [Aut.] Sławomir Drozdowski, Ha- lina Młokosiewicz. Poznań: AWF, s. 28. — Monografie nr 168.
282. ZAKŁAD HIGIENY I ŻYWIENIA SPORTOWCÓW w 60-leciu... [Aut.] Bog- dan Kosicki, Łucja Szczęśniak. Poznań: AWF, s. 33. — Monografie nr 162.
283. ZAKŁAD HISTORII I ORGANIZACJI KULTURY FIZYCZNEJ W 60-leciu... [Aut.] Teresa Ziółkowska. Poznań: AWF, s. 38. — Monografie nr 163.
284. ZAKŁAD LEKKIEJ ATLETYKI w 60-leciu... [Aut.] Zdobysław Stawczyk, Maria Szudrowicz. Poznań: AWF, s. 51. — Monografie nr 173.
285. ZAKŁAD MEDYCZYNY SPORTU w 60-leciu... [Aut.] Stanisława Wasilew- ska-Hładka. Poznań: AWF, s. 34. — Monografie nr 165.
286. ZAKŁAD METODYKI WYCHOWANIA FIZYCZNEGO w 60-leciu... [Aut.] Edmund Fabiś, Jerzy Melcer, Teresa Olejniczak. Poznań: AWF, s. 30. — Monografie nr 171.
287. ZAKŁAD PEDAGOGIKI w 60-leciu... [Aut.] Janina Skarżewska, Emilia Jackowska. Poznań: AWF, s. 33. — Monografie nr 164.
288. ZAKŁAD PSYCHOLOGII SPORTU w 60-leciu... [Aut.] Gertruda Olszew- ska. Poznań: AWF, s. 35, tabl. — Monografie nr 175.
289. ZAKŁAD REHABILITACJI RUCHOWEJ w 60-leciu... [Aut.] Kazimiera Mi- lanowska, Danuta Dytz-Świtek. Poznań: AWF, s. 20. — Monografie nr 158.
290. ZAKŁAD SPORTÓW RÓŻNYCH w 60-leciu... [Aut.] Zdzisław Okupniak. Poznań: AWF, s. 31. — Monografie nr 180.
291. ZAKŁAD SPORTÓW WODNYCH w 60-leciu... [Aut.] Jerzy Matynia, Irena Pic. Poznań: AWF, s. 36, tab. — Monografie nr 168.

292. ZAKŁAD TEORII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I SPORTU w 60-leciu... [Aut.] Eugeniusz Wachowski, Ryszard Wieczorek, Poznań: AWF, s. 38. — Monografie nr 178.
293. ZAKŁAD WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W SZKOŁACH SPECJALNYCH w 60-leciu... [Aut.] Jan Dziedzic, Poznań: AWF, s. 37. — Monografie nr 160.
294. ZAKŁAD ZESPOŁOWYCH GIER SPORTOWYCH w 60-leciu... [Aut.] Andrzej Koniarck, Jadwiga Nika, Poznań: AWF, s. 52. — Monografie nr 179.
295. ZAKŁADY I STUDIA MIĘDZYWYDZIAŁOWE WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W POZNANIU w 60-leciu [Aut.] Stefan Szczęśniak et al. Poznań: AWF, s. 4. — Monografie nr 182.

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W WARSZAWIE

296. HĄDZELEK KAJETAN: Powstanie i rozwój Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. *Wychow. Fiz. Sport.* nr 3, s. 5—27, tab.
Oraz cały numer poświęcony 50-leciu AWF w Warszawie.
297. WROCZYŃSKI RYSZARD, HĄDZELEK KAJETAN: Rozwój nauk o wychowaniu fizycznym i sporcie w Akademii Wychowania Fizycznego. *Rocz. Nauk. AWF* t. 24, s. 247—265.

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI

298. KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI WE WSPOMNIENIACH PIERWSZYCH STUDENTÓW Z LAT 1918—1925. Wstęp i red. Grażyna Karolowicz. Przedm. Zygmunt Sułowski. Lublin: KUL, 1978, s. 223, il. portr. tab. — Materiały do Dziejów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego t. 1.
Do użytku wew.
Zob. też poz.: 200.

PAŃSTWOWA SZKOŁA MORSKA

299. CIESIELSKI CZESŁAW: Państwowa Szkoła Morska (1920—1939). *Rocz. Gdań.* z. 2, s. 37—58.

POLITECHNIKA CZĘSTOCHOWSKA

300. DZIAŁALNOŚĆ, OSIĄGNIĘCIA I PERSPEKTYWY 1949—1970. Częstochowa: Politechnika Częstochowska, s. 144.

POLITECHNIKA GDAŃSKA

301. ANDRZEJEWSKI MAREK: Rewizjonistyczna działalność Politechniki Gdańskiej w okresie międzywojennym. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2, s. 163—175.

POLITECHNIKA ŚLĄSKA

302. NAWROCKI JERZY: Politechnika Śląska — trzydzieści pięć lat w służbie socjalistycznej ojczyzny. *Zesz. Nauk. PSL, Nauki Społ.* z. 36, s. 45—50.
303. SCHMIDT JACEK: Organizacje młodzieżowe Politechniki Śląskiej w latach 1945—1970. *Zesz. Gliw.* 1978 t. 13, s. 37—48, il.

POLITECHNIKA WARSZAWSKA

304. [STO PIĘCDZIESIĄT] 150 lat wyższego szkolnictwa technicznego w Warsza-

wie 1826—1976. Materiały z sesji naukowej 13—14 grudnia 1976. Warszawa: Wydaw. Politechniki Warszawskiej, s. 602.
 Rec.: Piłatowicz Józef, *Kron. Warsz.* 1980 nr 2, s. 103—100.

SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO

305. WIECZOREK TADEUSZ: Działalność Wydziału Ekonomiczno-Rolniczego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego Akademii Rolniczej w Warszawie w latach 1953—1978. *Zesz. Nauk. SGGW Ekon. Org. Rol.* z. 25, s. 1—99, tab.

UNIwersytet IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

306. HASIK JAN, JUSZCZYK JACEK: Dzieje Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego i Akademii Medycznej (1919—1979). Poznań: Akademia Medyczna, s. 220, il. portr.
 307. KRONIKA UNIwersytetu IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU za lata akademickie 1975/76 — 1977/78 za rektoratu prof. dra habil. Benona Miśkiewicza. Poznań, s. 441, il. tabl.
 308. MISKIEWICZ BENON: Poznanskij Universitet. Proslae, sovremennoe, buduščee. (Tł. na ros. Jerzy Litwinow). Poznań: UAM, s. 220, tabl. il.
 Oryg. „Uniwersytet Poznański. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość” 1977. Toż samo w jęz. ang. i fran.
 Zob. też poz.: 152, 150.

UNIwersytet JAGIELLOŃSKI

309. GAJDA ZDZISŁAW: Dorobek naukowy Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego Doby Rzeczypospolitej Krakowskiej. *Stud. Mater. Dziej. Nauki Ser. B* z. 29, s. 3—65.
 310. GAWĘDA STANISŁAW: Uniwersytet Jagielloński w okresie okupacji hitlerowskiej 1939—1945. Kraków: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 167, il. — *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne* z. 58.
 Rec.: Dunin-Wąsowicz Krzysztof, *Dzieje Najnow.* 1979 nr 4, s. 63—65.
 Zob. też poz.: 15, 155.

UNIwersytet ŁÓDZKI

311. ENTSTEHUNGSGESCHICHTE-GEGENWART-ZUKUNFTSPERSPEKTIVEN.
 Bearb. Małgorzata Golicka, Wincenty Jędrkiewicz, Jacek Michoń, deutsch von Zygmunt Soluch. Łódź: Uniwersytet Łódzki, s. 50, il.
 Oryg.: *Historia-teraźniejszość-perspektywy*.

UNIwersytet MARIŁ CURIE-SKOŁODOWSKIEJ

312. GURBA JAN, ŁOPOSZKO TADEUSZ: Dwadzieścia pięć lat działalności Wydziału Humanistycznego UMCS. *Ann. UMCS Sect. F* vol. 32: 1977, s. 1-XXXIII, il. tab.
 313. NARODZINY PIERWSZEGO UNIwersytetu POLSKI LUDOWEJ. Dla upamiętnienia trzydziestej piątej rocznicy powołania Uniwersytetu Marił Curie-Skołodowskiej w Lublinie 1944—1977. [Wg. wyboru materiałów i opracowania Sabiny Flanczewskiej i Zdzisława Kowalskiego]. Lublin. Staraniem Biblioteki Głównej UMCS, k. 6.
 Wybór dokumentów z r. 1944—1946. Druk bibliofilski.

314. SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ w roku akademickim 1977/1978. Oprac. i red. Zdzisław Kowalski, Halina Maliszewska, Lublin, s. 282.
315. [TRZYDZIEŚCI PIĘĆ] 35 lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. 1944—1979. Informator. (Kom. red. Maria Jeziorkowska et al.) Lublin: UMCS, s. 39, tabl. il. portr.
Też samo w jęz. ang., niem., ros.
316. UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ 1944—1979 (Red. Wiesław Skrzydło, Ryszard Orłowski, Grzegorz Seidler). Lublin: UMCS, s. 257, tabl. il.
- * 317. WILCZYŃSKA MARIA: Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Lublin 1976 [zob. poz. 241 — 1976].
Rec.: Kowalski Zdzisław, Roczn. Bibl. 1977 z. 3/4, s. 988—992
Zob. też poz.: 200.

UNIWERSYTET ŚLĄSKI

- * 318. [DZIESIĘĆ] 10 lat Uniwersytetu Śląskiego. 1968—1979. Katowice 1978 [zob. poz. 247 — 1978].
Rec.: Radko Andrzej, *Poglądy* 1979 nr 18, s. 11.

UNIWERSYTET WARSZAWSKI

319. BARDACH JULIUSZ: Udział uczonych rosyjskich w walce o repolonizację Uniwersytetu Warszawskiego w latach 1905—1906. *Stud. Mater. Dziej. Wielkop.* nr 25, s. 37—46.
320. KUPISIEWICZ CZESŁAW: Działalność Wydziału Psychologii i Pedagogiki Uniwersytetu Warszawskiego w latach 1953—1978. *Kwart. Pedagog.* nr 2, s. 3—11.
321. LESNODORSKI BOGUSŁAW: 25 ans de l'Institut d'Histoire du Droit de l'Université de Varsovie. *Czas. Praw.-Hist.* z. 1, s. 1-10.
322. OKOŃ WINCENTY: Praca naukowa pedagogów Uniwersytetu Warszawskiego w latach 1953—1978. *Kwart. Pedagog.* nr 2, s. 13-26.
323. TOMASZEWSKI TADEUSZ: Dorobek Instytutu Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego. *Kwart. Pedagog.* nr 2, s. 27-43.

UNIWERSYTET WROCŁAWSKI

324. KALICKI WOJCIECH: Dziesięć lat Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Wrocławskiego. *Sl. Kwart. Hist. Sobótka* nr 4, s. 541—550.
325. SMEREKA JAN: Polacy na studiach lekarskich we Wrocławiu w latach 1811—1918. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 144, il. tab. — *Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego Ser. A* nr 200.

WYŻSZA SZKOŁA INŻYNIERSKA W RADOMIU

326. WITKOWSKI STEFAN: Wyższa Szkoła Inżynierska w Radomiu w latach 1950—1970. *Biul. Kwart. RTN* z. 1/2, s. 125-140.

WYŻSZA OFICERSKA SZKOŁA LOTNICZA IM. JANKA KRASIŃSKIEGO

327. CELEK JAN: Wyższa Oficerska Szkoła Lotnicza im. Janka Krasińskiego. Dzieje dęblińskiej szkoły lotniczej. Warszawa: Wydaw. Min. Obrony Narodowej, s. 471, tabl. — *Wojskowy Instytut Historyczny im. Wandy Wasilewskiej*.

Rec.: Mińska Zdzisław, *Zesz. Nauk. WAP* nr 102, s. 199—200.

WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA W BYDGOSZCZY

328. [DZIESIĘĆ] X lat Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. (Zespół red. Edmund Trempala et al.). Bydgoszcz: WSP, s. 247, il. tabl.

WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA W RZESZOWIE

329. LEWICKI CZESŁAW, WYTYCZAK LEON: Działalność Katedry Pedagogiki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie w latach 1966—1978. *Rocz. Nauk. -Dydak. WSP Rzesz. Nauki Pedag.* z. 6, s. 257-277.

WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA W SŁUPSKU

330. CZARNIK ANDRZEJ: Dziesięć lat Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Słupsku. *Koszal. Stud. Mater.* nr 2, s. 5-13, tab.
331. DZIESIĘĆ LAT WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W SŁUPSKU 1969—1979. Red. Tadeusz Malinowski. Słupsk, s. 139, il. tab.

WYŻSZA SZKOŁA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

332. GAJ JERZY, LACHOWICZ LESŁAW: Geneza i rozwój gdańskiej Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego. *Zesz. Nauk. WSWF Gdańsk* nr 3, s. 3-118.

WYŻSZA SZKOŁA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W KATOWICACH

333. DZIESIĘCIOLECIE DZIAŁALNOŚCI WSWF W KATOWICACH. (Materiały). *Rocz. Nauk. WSWF Katow.* nr 8, s. 1-164, il. tab.

IV. TEORETYCY WYCHOWANIA I DZIAŁACZE OSWIATOWI

(układ według nazwisk)

1. ZBIORY ZYCIORYSÓW

334. OLEKSINSKI JERZY: Sylwetki nauczycieli spod znaku „Rodła” (Z obszaru dzielnicy V Związku Polaków w Niemczech w Złotowie). *Prz.-His.-Ośw.* nr 3 s. 377-409, il.
Balcer Stefan (1889—1941), Barczewski Alfons (1910—1971), Biedrzycki Alojzy (1912—1959), Gąszczak Maria (1914—1943), Groth Józef (1903—1943), Horst Józef (1914—1943), Jasiek Piotr Maciej (1902—1974), Jechorek Bolesław (1904—1979), Knaak Stanisław (1903—1959), Konrad Konrad (1903—1939), Langowski Piotr (1910—1962), Maza Jan (1909—1940), Obst Leon (1910—1971), Sarnowski Franciszek (1911—1940), Smoczyński Edmund (1905—1939), Styp-Rekowski Edmund (1906—1941), Tomiak Sylwester (1903—1951).
335. SŁOWNIK BIOGRAFICZNY [NAUCZYCIELI CIESZYŃSKICH]. *Biul. Metod.* nr 3/4, s. 85-113.
336. ZASŁUŻENI DLA POMORZA ZACHODNIEGO. Zeszyt wstępny „Słownika Biograficznego Pomorza Zachodniego”. *Koszal. Stud. Mater.* nr 4, s. 126-183.
Nazwiska nauczycieli: Bauer Jan (1904—1940), Bucholz Franciszek (1913—1961), Ciechanowicz Bronisław (1903—1962), Gąszczak Marianna Magdalena (1914—1943), Gólsz Maksymilian (1906—1943), Górnicki Klaudiusz (1899—1967), Horst Józef (1914—1942), Jasiek Piotr Maciej (1902—1974), Omleczyński Aleksander (1909—1941), Sierociński Roman (1903—1976).
337. ZYCIORYSY ZMARŁYCH SAMODZIELNYCH PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH. *Zesz. Nauk. SGGW Ser. Hist.* z. 16, s. 123-172.

Durzyński Bohdan (1913—1978), Chroboczek Emil (1902—1978), Głód Władysław (1923—1978), Haberzak Alfred (1910—1978), Herse Jerzy (1917—1978), Kaczmirkiewicz Jerzy (1924—1977), Kryniak Kazimierz (1907—1977), Kuczyński Józef (1913—1977), Piwowarczyk Stanisław (1907—1978), Radziwiński Stefan (1912—1977), Teuchmann Jan Karol (1908—1977), Włoczewski Tadeusz (1893—1977).

2. SYLWETKI POSZCZEGÓLNYCH TEORETYKÓW I DZIAŁACZY

BARTECKI JAN

338. WIECZOREK TADEUSZ: Dydaktyczno-wychowawcza działalność Jana Barteckiego. *Zesz. Nauk. SGGW Ser. Hist.* z. 16, s. 77-102.

BRZESZCZYŃSKI TADEUSZ

339. ZIENKIEWICZ TADEUSZ: Jan Brzeszczyński i jego „Przyjaciel Dzieci”. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4, s. 551-557, il.

CHAŁASIŃSKI JOZEF

340. WINCŁAWSKI WŁODZIMIERZ: Socjologiczna teoria wychowania Józefa Chałasińskiego. W 50-lecie pracy naukowej prof. dra J. Chałasińskiego. *Wied i Rol.* nr 2, s. 7-32.

CIECHANOWSKI STANISŁAW WITALIS

341. MEKARSKI BOGUSŁAW: Działalność S. W. Ciechanowskiego w zakresie kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego. *Rocz. Nauk. AWF Krak.* t. 16, s. 247—280.

CIESIELSKI EDMUND

342. SZCZEGÓŁA HIERONIM: Edmund Ciesielski (1917—1979). *Prz. Lubus.* nr 3, s. 107-109.

CIESZKOWSKI AUGUST

343. HELLWIG JAN: Cieszkowski. Warszawa: „Wiedza Powszechna”, s. 239. — *Myśli i Ludzie. Pedagogika.*

Rec.: Nowak Andrzej, *Argumenty* 1980 nr 7 s. 13.

- *344. HELLWIG JAN: Działalność pedagogiczna Augusta Cieszkowskiego. Poznań 1978 [zob. poz. 269 — 1978].

Rec.: Jakóbczyk Witold, *Prz. Hist. Ośw.* 1980 nr 2, s. 272—276.

CZARNECKI WŁODZIMIERZ

345. POŁCWIARTEK JÓZEF: Włodzimierz Czarnecki (1896—1972). Regionalista i muzealniki lubaczowski. *Mater. Stud. Muzeal.*, s. 179-181.

DAWID JAN WŁADYSŁAW

346. WOŁOSZYN STEFAN: Jan Władysław Dawid o osobowości i powołaniu nauczyciela. W: NAUCZYCIEL, TRADYCJE, WSPÓŁCZESNOŚĆ, PRZYSZŁOŚĆ. Studia i szkice pod red. Stefana Wołoszyna. Wrocław: Zakład Narodowy

im. Ossolińskich, 1978, s. 105-112. — Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych. *Studia Pedagogiczne*, 39.

DOROSZEWSKA JANINA

347. „DOROSZEWSKA JANINA” 1900—1979. [Nekr.] *Szk. Spec.* nr 4, s. 243.

DROBNY WŁADYSŁAW

348. WĘGIER JANINA: Doktor Władysław Drobny — wzorowy nauczyciel i społecznik. *Zesz. Nauk. WSP Szczec. Pr. Wydz. Hum.* nr 8, s. 5-8.

DZIUBIŃSKA JADWIGA

349. MICHAŁSKI STANISŁAW: Koncepcja kształcenia rolniczego na poziomie niższym w wersji Jadwigi Dziubińskiej. *Rocz. Muz. Rol. Szreniawa* t. 11, s. 131-169.

FALSKI MARIAN

350. AŁASZEWSKA BARBARA: Marian Falski. Poradnik bibliograficzny. Kalisz: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, s. 57.
Do użytku wew.

GRZEGORZEWSKA MARIA

351. JAKUBOWSKI MARIAN: Maria Grzegorzewska — twórczynią pedagogiki specjalnej w Polsce. (W 90 rocznicę urodzin). *Ruch Pedag.* nr 1, s. 119-125.
352. LIPKOWSKI OTTON: Maria Grzegorzewska (1888—1987). W: **KALENDARZ NAUCZYCIELSKI 1979/1980**. Warszawa: Zarząd Główny ZNP, s. 170-177.

HAN-ILGIEWICZ NATALIA

353. BENDKOWSKI STANISŁAW: Natalia Han-Ilgiewicz (1895—1978). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4, s. 537-551, il.

ILOWSKI STANISŁAW

354. MAKARUK JAN: Stanisław Iłowski (1901—1978). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2, s. 228-232, il.

JAKUBCZYK ANTONI

355. GAJ LUDWIK: Antoni Jakubczyk (1916—1976). *Szkice Kluczbór.* t. 2, s. 228-231, il.

JANUS WŁADYSŁAW

356. NAWROCKI LEON: Władysław Janus (1896—1977). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2, s. 224-227. portr.

JEZIERSKI FELIKS

357. WOŁOSZYN STEFAN: Zapomniana rozprawa o nauczycielu — Feliksa Jezierskiego „Nauczyciel ze stanowiska moralnego i naukowego”. W: NAUCZYCIEL. TRADYCJE, WSPÓLCZESNOŚĆ, PRZYSZŁOŚĆ. Studia i szkice pod red. Stefana Wołoszyna. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978, s. 95-104. — Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych. Studia Pedagogiczne, 39.
Pierwodruk: „W służbie nauce i szkole”, 1970.

JEŻEWSKI KAZIMIERZ

358. BRĄGIEL JOZEF: System opiekuńczo-wychowawczy Kazimierza Jeżewskiego (1880—1948). *Kwart. Naucz. Opol.* nr 1, s. 32-36.
359. HELLWIG JAN: Próba realizacji postulatów pedagogiki opiekuńczej Kazimierza Jeżewskiego (załączek wioski dziecięcej w Willkowicach). *Rocz. Leszcz.* t. 3, s. 247-255, il.
360. TYNELSKI ALEKSANDER: Gospodarstwo wiejskie jako środowisko opiekuńczo-wychowawcze w koncepcji gniazd sierocych Kazimierza Jeżewskiego. *Z Bad. nad Młodz.*, z. 18, s. 65-75.

JORDAN HENRYK

361. JUBILEUSZ JORDANOWSKI. 1957—1977. Kraków: Komitet Organizacyjny Jubileuszu Dwudziestolecia Towarzystwa Parku im. dr Henryka Jordana w Krakowie, 1977, s. 71, il. portr. tab.

KAMIŃSKI ALEKSANDER

362. CHMIEŁOWSKI BOGUSŁAW: Spuścizna Aleksandra Kamińskiego (1903—1978). *Chowanna* 1978 z. 3, s. 277-288.

KARPOWICZ STANISŁAW

363. MICHAŁSKI STANISŁAW: Karpowicz. Warszawa: „Wiedza Powszechna”, s. 190, portr. — *Myśli i Ludzie. Pedagogika.*

KAUCZOR LEON

364. TRYNISZEWSKI EUGENIUSZ: Leon Kauczor — nauczyciel szkoły polskiej w Stancewic. *Kom. Mazur.-Warm.* nr 4, s. 459-465.

KOMENSKI JAN AMOS

365. KOMENSKI JAN AMOS: Mowa o umiejętnym posługiwaniu się książkami, najcenniejszym narzędziem kształcenia umysłu, wygłoszona na wstępie zajęć szkolnych w wielkiej auli Szkoły w Szarosz Patak 28 listopada 1650 r. Do druku przygotował Janusz Kapuścik. Warszawa: Państw. Zakład Wydaw. Lek.
Tekst i tytuł także w jęz. łacińskim.
366. POLSKO-CZESKIE SYMPOZJUM KOMENIOLOGOW. Leszno, 27—28 maja 1978. Materiały. (Red. Jan Głowinkowski). Leszno: Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne, s. 138.
367. SUCHODOLSKI BOGDAN: Komeński. Warszawa: „Wiedza Powszechna”, s. 296, il. — *Myśli i Ludzie. Pedagogika.*
Zawiera: wybór pism i bibliografię.

KORCZAK JANUSZ

368. JAKUBOWSKI MARIAN: Poglądy i praktyczne osiągnięcia J. Korczaka w organizacji wolnego czasu i wypoczynku dzieci. *Chowanna* 1978 z. 3, s. 289—300.
369. LEWIN ALEKSANDER: O badaniu spuścizny pedagogicznej Janusza Korczaka. *Bad. Ośw.* nr 1, s. 14—24.
370. ŁYSKANOWSKI MARCIN: Janusz Korczak a etyka Ickarska. *Med. Dydak. Wychow.* nr 1, s. 19—28.
371. MATERIAŁY Z SESJI POPULARNONAUKOWEJ POŚWIĘCONEJ JANUSZOWI KORCZAKOWI. Red. Harry Duda. Opole, s. 65. — Wkładka do nr 3/1979 *Kwart. Naucz. Opol.*
Zawiera bibliografię za lata 1945—1977.
372. MAZUR MARIA TERESA: Nowe perspektywy badań twórczości Janusza Korczaka. *Bad. Ośw.* nr 2, s. 30—34.
373. MERŻAN IDA: Pan Doktor i pani Stefa. Wspomnienia. Warszawa: Wydaw-a Szkolne i Pedagogiczne, s. 114. — Instytut Badań Pedagogicznych, Zakład Badań Systemów Wychowawczych, Pracownia Korczakowska.
374. MITEK EUGENIUSZ: Powiązania samorządu Korczakowskiego z polskimi tradycjami pedagogicznymi. *Colloquium Salut.* 1977, s. 219—228.
375. NEWERLY IGOR: O Korczaku. [Ref.]. *Kwart. Pedag.* nr 1, s. 3—22.
376. O PEDAGOGIKĘ JAKO NAUKĘ O CZŁOWIEKU. W setną rocznicę urodzin Janusza Korczaka. (Materiały z Ogólnopolskiego Seminarium Korczakowskiego, Katowice, 1—18 IV 1978). Pod red. Jadwigi Blińczej i Kazimierza Gazeloka. Katowice: UŚI, s. 185. — Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach nr 311.
377. PARDAŁOWA DANUTA: Pamięci Janusza Korczaka. *Prz. Ośw.-Wychow.* nr 2, s. 11—17.
378. PETER MARIA: Pedeutologiczne przesłanie Janusza Korczaka. *Kwart. Pedag.* nr 1, s. 23—33.
379. STASZYC JÓZEF: Doktor Janusz Korczak — lekarz, literat i twórca pedagogicznej koncepcji wychowania. *Ann. UMCS. Sect. D.* vol. 33:1978, s. 333—339.
380. SZŁĄZAKOWA ALICJA: Janusz Korczak. (Esperantigis Jerzy Uściński). Warszawa: Wydaw-a Szkolne i Pedagogiczne, s. 142, il. portr.
Oryg. „Janusz Korczak”. 1978.
- * 381. SZULKIN MICHAŁ: Janusz Korczak jako pedagog. (W stulecie urodzin). *Biul. Żyd. Inst. Hist.* nr 2, s. 21—31.
382. WARTOŚCI PEDAGOGIKI JANUSZA KORCZAKA. Praca zbiorowa pod red. Piotra Poręby. Lublin: Wydaw. Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, s. 101. — Rozprawy Wydziału Teologiczno-Kanonicznego, 49.
Zawiera materiały z Sympozjum Korczakowskiego, odbytego w dn. 25—26 II 1976 w KUL.
383. ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ JANUSZA KORCZAKA JAKO TEMAT FILOZOFICZNO-PEDAGOGICZNEJ REFLEKSJI. Materiały z konferencji ogólnouczelnianej. (Red. nauk. Andrzej Tchorzewski). Bydgoszcz: Wydaw. Uczelniane WSP, s. 133, il. — Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy.

KUREK CZESŁAW

384. HAJDUK-NIJAŁOWSKA JANINA: Czesław Kurek. *Wczoraj, Dzisiaj* nr 1, s. 54—55.

KUROPATWIŃSKA STEFANIA

385. JAŁMUŻNA TADEUSZ: Stefania Kuropatwińska — pedagog ziemi łódzkiej. *Acta UL Ser. I z. 45*, s. 95—104.

LOMPA JÓZEF

386. TRESZEL MARIAN: Związki Józefa Lompy z nauką i kulturą polską oraz jego podręczniki szkolne i książki rolnicze. Opole: Instytut Śląski, s. 341, il.
W aneksie: 3 listy J. Lompy do Ewarysta Estkowskiego, spisy książek polskich, wydanych na Śląsku oraz darowanych Czytelni Bytomskiej w latach 1848—1849, i inne materiały dotyczące stanu oświaty o szkolnictwa na Górnym Śląsku.
Rec.: Lubosz Bolesław, *Opole* 1970 nr 11, s. 24—25, il.; Machnicki Kazimierz, *Nowe Książki* 1970 nr 2, s. 81—82; Szymiczek Franciszek, *Poglądy* 1970 nr 21, s. 11.

LIBELT KAROL

- * 387. GROT ZDZISŁAW: Życie i działalność Karola Libelta. Warszawa 1977 [zob. poz. 333 — 1977, poz. 318 — 1978].
Rec.: Drodowski Marian, *Rocz. Nadnot. t. 10: 1970 z. 1* s. 163—166; Jakóbczyk Witold *Rocz. Hist.* 1970 s. 177—181.

ŁOZOWSKI LUDWIK

388. KWATERKO ADAM: Ludwik Łozowski (1886—1970). [Nekr.] *Biul. Żyd. Inst. Hist.* nr 3, s. 130.

MAĆKOWIAK ANTONI

389. STANKIEWICZ RYSZARD: Antoni Maćkowiak (1906—1978). *Prz. Lubus.* nr 2, s. 118—122.

MAŁKOWSKI ANDRZEJ

390. KAMIŃSKI ALEKSANDER: Andrzej Małkowski. Warszawa: „Pax”, s. 132, tabl. il.
Rec.: Folland Magdalena, *Kierunki* 1980 nr 18, s. 9; Szomtński Andrzej, *Typodruk Powszechny* 1980 nr 12, s. 6; Zieliński Stanisław, *Nowe Książki* 1980 nr 4, s. 35—36, il.

NOWACZYK STANISŁAW

391. KOSAKOWSKI CZESŁAW: Stanisław Nowaczyk. *Ruch Pedag.* nr 2, s. 271—274.

ORLOF EUGENIUSZ

392. MASŁOWSKI WŁADYSŁAW: Eugeniusz Orlof (1941—1978). [Nekr.] oraz wykaz najważniejszych publikacji. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Rzesz. Nauki Pedag.* z. 6, s. 247—254.

OSIŃSKI MARIAN

393. SZCZECHURA TOMASZ: Marian Osiński (1898—1943). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2, s. 219—223, portr.

PETRYKOWSKI ROMUALD

394. LEZAŃSKA WIEŚLAWA: Działalność pedagogiczna i oświatowa Romualda Petrykowskiego. *Acta UL Ser. I z. 45*, s. 105—115.

PLENKIEWICZ ROMAN

395. FIDELIUS MICHAŁ: Działalność naukowa i pedagogiczna Romana Plenkiewicza. *Zesz. Nauk. IKN Filolog. Pol. t. 1 z. 2*, s. 52—66.

RADLIŃSKA HELENA

396. THEISS WIEŚLAW: Materiały do bibliografii prac Heleny Radlińskiej. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4, s. 595—600.
397. WINCŁAWSKI WŁODZIMIERZ: Heleny Radlińskiej socjologia zaangażowana i praktyczna. *Fragm. Kult. i Społ.* nr 1/2, s. 123—131.
398. WROCZYŃSKI RYSZARD: Pedagogika społeczna Heleny Radlińskiej na tle myśli wychowawczej Drugiej Rzeczypospolitej. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4, s. 459—469.
- Zob. też poz. 30.

ROWID HENRYK

399. SZUMSKI ANTONI: Walka Henryka Rowida o kształcenie nauczycieli szkół powszechnych w uczelniach wyższych. W: NAUCZYCIEL. TRADYCJE. WSPÓŁCZESNOŚĆ. PRZYSZŁOŚĆ. Studia i szkice pod red. Stefana Wołoszyna. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978, s. 113—146. — Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych. Studia Pedagogiczne, 39. Pierwodruk, 1977.

SOLARZ IGNACY

400. CHAŁASIŃSKI JÓZEF: Ida „Wici”. Ignacy Solarz — twórca Uniwersytetu Ludowego w Szycach (1914—1931) i w Gaci (1932—1939). *Kult. i Społ.* nr 1/2, s. 57—67.

SOLTYK MARIAN

401. OŚKO STANISŁAW: Marian Soltyk (1904—1979). *Biul. Kwart. RTN z. 1/2*, s. 203—206.

SOBNICKI KAZIMIERZ

402. GÓRA HENRYK: Kazimierz Sośnicki (1883—1976). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 1, s. 57—65, portr.
Dołączona bibliografia.

SPASOWSKI WŁADYSŁAW

403. CHYLINSKA HELENA: Wspomnienia, oceny, polemiki wokół Władysława Spasowskiego. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2, s. 241—255.

*404. SPASOWIACY. — Koło Uczniów Władysława Spasowskiego Warszawa 1977 [zob. poz. 355 — 1977].
Rec.: Makleń Barbara, *Szkola Zawodowa* nr. 3, s. 45—46.

405. TOMASZEWSKA DANUTA: Kategorie światopoglądu w koncepcjach Władysława Spasowskiego. *Acta UL Ser. I* z. 41, s. 133—141.

SZWALM BRONISŁAW

406. WITKOWSKA EWA Bronisław Szwałm — łódzki działacz społeczno-oświatowy. *Acta UL Ser. I* z. 45, s. 117—128.

SZWEYKOWSKI ZYGMUNT

407. SŁOWIŃSKI LECH: Wspomnienie o profesorze Zygmuncie Szweykowskim (1894—1978). *Kron. M. Pozn.* nr 1, s. 73—76.

TRENTOWSKI BRONISŁAW

408. WOŁOSZYN STEFAN: Z tradycji polskiej romantycznej myśli pedeutologicznej — Bronisław Trentowski o wychowawczej roli nauczyciela. W: *NAUCZYCIEL. TRADYCJE, WSPÓŁCZESNOŚĆ, PRZYSZŁOŚĆ. Studia i szkice* pod. red. Stefana Wołoszyna, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978, s. 85—93. — Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych. *Studia Pedagogiczne*, 39.

WAŁDOCH STANISŁAW

409. LASSOTA JOZEF: Stanisław Waldoch (1926—1976). [Nekr.] *Rocz. Elb.* t. 8, s. 469—470, il.

WASILEWSKA WANDA

410. SYZDEK ELEONORA: Wanda Wasilewska (1905—1964). Warszawa: Wydaw. Min. Obrony Narodowej, s. 55, portr. — *Patroni Jednostek Ludowego Wojska Polskiego*.

WIECZOREK MIECZYŚLAW

411. SŁOWIK JOZEF: Mieczysław Wicczorek (1900—1972). *Rocz. Sąd.* t. 15/16: 1974/1977, s. 571—577, il.

WROCZYŃSKI RYSZARD

412. HĄDZELEK KAJETAN: Profesor Ryszard Wroczyński jako historyk kultury fizycznej. *Wychow. Fiz. Sport.* nr 1 dod., s. III—IX.

WYDRA RYSZARD

413. ŚWIERC PIOTR: Ryszard Wydra z Dziergowic. Portrety Opolan. *Wczoraj Dziś* nr 1, s. 51—53.

ZABROCKI LUDWIK

414. PFEIFFER WALDEMAR: Ludwik Zabrocki. *Kron. M. Pozn.* nr 1, s. 71—73

ZAJCHOWSKA JADWIGA

415. SZWAJOWA HENRYKA: Jadwiga Zajchowska 1905—1978. [Nekr.]. *Sz. Spec.* nr 1, s. 75.

ZAJDEL FRANCISZEK

416. FARBOTNIK PAULINA: Wspomnienie o Franciszku Zajdlu, niepospolitym nauczycielu i wychowawcy. W: *Z DZIEJÓW KULTURY I LITERATURY ZIEMI PRZEMYSKIEJ*, t. 3. Przemysł: KAW, 1978, s. 199—202. — Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza w Przemysłu.

ZYCHOWICZ FRANCISZEK

417. SZWED JÓZEF: Wspomnienie o nauczycielu — Franciszku Zychowiczu 1 IV 1902 — 30 VII 1941. *Rocz. Międzyrzec.* t. 9:1977, s. 147—149, il.

V. DZIEJE OSWIATY POZASZKOLNEJ

1. OSWIATA DOROSLYCH

418. CZUBIŃSKI ANTONI: Towarzystwo Oświaty Robotniczej „Swit”. *Z Dziej. Ruchu Młodz.* t. 3, s. 27—32.
419. DOBROWOLSKI TADEUSZ: Towarzystwo Szkoły Ludowej na Ziemi Przemyskiej. W: *Z DZIEJÓW KULTURY I LITERATURY ZIEMI PRZEMYSKIEJ* t. 3 Przemysł: KAW, 1978, s. 183—192, il. — Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza w Przemysłu.
420. GULDA MIECZYŚLAW: Rola kółek rolniczych w podnoszeniu oświaty rolnej wśród młodzieży wiejskiej. *Z Bad. nad Młodz.* 1978 z. 18, s. 27—41.
421. MIELCAREK FLORIAN: XXX-lecie szkolnictwa rolniczego dla pracujących w woj. leszczyńskim. Bojanowo: Wojewódzki Ośrodek Postępu Rolniczego, s. 10, tab.
Do użytku wew.
422. PÓLTURZYCKI JÓZEF: Rozwój i przemiany oświaty dorosłych w Polsce. *Kult. i Ośw.* nr 3, s. 7—16.
423. TOWPASZ STEFAN: Zamierzenia i osiągnięcia Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego (TUR) w okresie międzywojennym w Krakowie. *Rocz. Komis. Nauk Pedag.* t. 24, s. 207—220.
- * 424. UNIWERSYTETY LUDOWE W POLSCE I ZA GRANICĄ. Warszawa 1977 [zob. poz. 362 — 1978].
Rec.: Chałasiński Józef, Kult. i Społ. 1979 nr 3, s. 333—335.
425. ZERKO JÓZEF: Szkolnictwo podstawowe dla pracujących województwa gdańskiego w okresie trzydziestolecia PRL. *Zesz. Nauk UG Pedag.* nr 8, s. 167—181, tab.

2. BIBLIOTEKARSTWO

426. ADRIANEK MIECZYŚLAWA: Ze studiów nad bibliotekami szkolnymi Księ-

- tna Warszawskiego i Królestwa Polskiego do r. 1831. *Rocz. Bibl.* 1977 z. 3/4, s. 645—680, il.
427. BARAN WŁADYSŁAW: Trzydzieści lat służby czytelnikom. (Miejska Biblioteka Publiczna w Otmuchowie). *Wczoraj Dzisiaj* nr 2/3, s. 65—68.
428. BURGIEL MIROSLAWA: Z dziejów polskich bibliotek i działalności wydawniczej w Wielkim Księstwie Poznańskim w latach 1815—1863. *Stud. Bibliol.* nr 1, s. 84—114.
429. DĄBROWSKA ZOFIA: Rola bibliotek pedagogicznych w kształceniu i doskonaleniu nauczycieli. Na przykładzie trzydziestoletnich doświadczeń Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej we Wrocławiu 1946—1976. *Rocz. Bibl.* 1977 z. 3/4, s. 849—878.
430. MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA IM. EDWARDA RACZYŃSKIEGO W POZNANIU 1829—1979. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 121, tabl. il. portr.
- Rec.: Konman Marcell, *Kron. Włkp.* 1979, nr 4, s. 137—139.
431. MINCER FRANCISZEK; Najstarsze biblioteki bydgoskie. *Stud. Bibliol.* nr 1, s. 6—83.
432. KROKOS TADEUSZ: Rozwój sieci bibliotek publicznych na terenie Krotoszyna i byłego powiatu krotoszyńskiego w XXX-leciu PRL. *Rocz. Kal.* t. 12, s. 281—286.
433. NASIADEK MAŁGORZATA: Rozwój bibliotek publicznych i czytelnictwa na obszarze powiatu ostrzeszowskiego do 1975 r. *Rocz. Kal.* t. 12, s. 173—199, il. tab.
434. WIĘCKOWSKA HELENA: Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Zarys historyczny. Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, s. 75, tab.
435. ZALIKOWA ANNA: Trzydzieści lat Biblioteki Publicznej we Wschowie. *Rocz. Leszcz.* t. 2, s. 381—388, il.
- Zob. też poz. 95

VI. DZIEJE RUCHU NAUCZYCIELSKIEGO:

I. OPRACOWANIA OGÓLNE

436. GRZEŚ BOLESŁAW: Związek Nauczycielstwa Polskiego w walce o postępowe tradycje w oświacie. W: *KALENDARZ NAUCZYCIELSKI 1979/1980*. Warszawa: Zarząd Główny ZNP, s. 73—85.
437. KRÓL EUGENIUSZ CEZARY: Z metodologii i stanu badań nad dziejami nauczycielskiej grupy zawodowej w latach wojny i okupacji hitlerowskiej (1939—1945). W: *Z BADAŃ NAD ZAWODEM NAUCZYCIELA*. Praca zbiorowa. Red. Stanisław Krawcewicz. Warszawa: Wydaw-a Szkolne i Pedagogiczne, s. 417—425. — Instytut Kształcenia Nauczycieli. Monografie, Rozprawy, Studia.
438. SMOLAŃSKI ANTONI: Problematyka badawcza dziejów nauczycielskiego ruchu zawodowego w Polsce. W: *Z BADAŃ NAD ZAWODEM NAUCZYCIELA*. Praca zbiorowa. Red. Stanisław Krawcewicz. Warszawa: Wydaw-a Szkolne i Pedagogiczne, s. 400—416. — Instytut Kształcenia Nauczycieli. Monografie, Rozprawy, Studia.
439. TRZEBIATOWSKI KLEMENS: Działalność Związku Nauczycielstwa Polskiego w dziedzinie oświaty pozaszkolnej w latach 1929—1939. *Zesz. Nauk. UG. Pedag.* nr 8, s. 153—166.
440. WOJCIECHOWSKI KAZIMIERZ: Tradycje Związku Nauczycielstwa Polskiego w sześćdziesięciolecie niepodległości Polski. *Bad. Ośw.* nr 1, s. 25—34.

441. WOŁOSZYN STEFAN: Z najpiękniejszych tradycji Związku Nauczycielstwa Polskiego w kształceniu i doskonaleniu zawodowym nauczycieli. W: NAUCZYCIEL. TRADYCJE. WSPÓŁCZESNOŚĆ. PRZYSZŁOŚĆ. Studia i szkice pod red. Stefana Wołoszyna. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978 s. 147—154. — Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych. Studia Pedagogiczne, 39.

W związku z publikacją: „Instytuty Pedagogiczne ZNP” — 1979. Pierwodruk — *Prz. Hist.-Ośw.* 1973 nr 2, (rec.).

- *442. Z DZIEJÓW ZAWODOWEGO RUCHU NAUCZYCIELSKIEGO NA POMORZU GDAŃSKIM W LATACH 1918—1973. Gdańsk 1977 [zob. poz. 399 — 1977. poz. 375 — 1978].

Rec.: *Ban d u r a* Ludwik, *Rocz. Gdań.* 1979 z. 2, s. 214—216.

443. ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO NA POMORZU SZCZECIŃSKIM W LATACH 1945—1975. Praca zbiorowa pod red. Lucyny Turck-Kwiatkowskiej. Szczecin: Wydaw. Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej, s. 332, tabl. il. portr.
444. ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO W WIELKOPOLSCE W SŁUŻBIE OŚWIATY I NAUKI. Praca zbiorowa pod red. Stanisława Michalskiego, i Stanisława Szajka. Poznań: Związek Nauczycielstwa Polskiego, Oddział Zarządu Głównego w Poznaniu, s. 397, tab.

2. PAMIĘTNIKI

445. LAWGMIN TEOFIL: Żołnierska droga i nauczycielski sukces. Lublin: Instytut Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Lublinie, s. 102, tab.
446. STANIECKI TADEUSZ: Nauczycielski trud. W: PAMIĘTNIKI MIESZKANCOW DOLNEGO ŚLĄSKA. Wybór i oprac. Anna Kotlarska. Wstęp Zygmunt Dulczewski. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978, s. 255—282. — Pracownia Badań Autobiograficznych Instytutu Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

3. OPRACOWANIA MONOGRAFICZNE I ŹRÓDŁA DO DZIEJÓW ORGANIZACJI NAUCZYCIELSKICH

447. CIEŚLAK TADEUSZ: Dorobek byłych nauczycieli szkół polskich w Niemczech — cenny wkładem w historię naszego narodu. *Rocz. Nadnot.* t. 9:1968 z. 2, s. 35—43.
448. PASEK EDWARD: Z dziejów ruchu związkowego ZNP w powiecie cieszyńskim. *Biul. Metod.* nr 3/4, s. 6—19.
449. PAWLAK WANDA: Działalność Związku Polskiego Nauczycielstwa we Francji w latach 1925—1932. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2, s. 193—218.
450. PIĘCDZIESIĄT LAT ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO W WOLSZTYNIE (1928—1978). Rada Zakładowa ZNP w Olsztynie. Oprac. Wiktor Hajduk, Julian Zwoliński. Wolsztyn: ZNP, 1978, s. 63, il. portr, tab.
- Do użytku wew.
451. SAMUSZKIEWICZ ZBIGNIEW: Działalność Zarządu Oddziału Związku Nauczycielstwa Polskiego w Wałbrzychu w latach 1945—1975. *Kron. Wałbrz.* s. 175—197, tab.
452. Z. P.: Z działalności Zarządu Głównego ZNP. Realizacja programu działania ZNP na lata 1976—1980. *Psychol. Wychow.* nr 4, s. 589—591.
453. ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO W AGH. Kraków, s. 17.
Tekst. równoległe w jęz. ang. niem. pol. ros.
454. ŻYTO STANISŁAW: Udział Związku Nauczycielstwa Polskiego w doskonaleniu ideowo-pedagogicznym nauczycieli. *Z Dośw. Naucz. Pozn.* t. 4, s. 98—104.

VII. Z ŻYCIA I DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI MŁODZIEŻOWYCH

455. BERKOWSKI JAN: Działalność Związku Harcerstwa Polskiego, hufca Świdnica im. Szarych Szeregów w latach 1945—1975. *Fragm. Roczn. Świd.* s. 93—150, il.
456. BIULETYN. (INFORMATOR). Wyd. Federacja Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej, Rada Łódzka-Komisja Historyczna. Łódź nr 1/7, s. 151. Numer poświęcony historii ZHP, Chorągwi Łódzkiej.
457. CHEŁMECKI JERZY: Miejsce wychowania fizycznego i sportu w działalności OM TUR w latach 1944—1948. *Wychow. Fiz. Sport* nr 1, s. 133—150.
458. CHONIAWKO ANDRZEJ: Informacja o źródłach do dziejów ruchu młodzieżowego w Archiwum KW PZPR w Poznaniu. *Z Dziej. Ruchu Młodz.* 1978 z. 1, s. 103—117.
459. CHONIAWKO ANDRZEJ: Uwarunkowania kierunków i form działalności organizacji młodzieżowych. (Uwagi dyskusyjne). *Z Dziej. Ruchu Młodz.* z. 3, s. 74—92.
- * 460. CHONIAWKO ANDRZEJ: ZMP w Wielkopolsce w latach 1948—1956. Warszawa 1977 [zob. poz. 421 — 1977. poz. 391 — 1978].
Rec.: Tomaszewski Edmund, *Z Bad. nad Młodz.* 1978 z. 10, s. 142—144; Wierzejewski Aleksander, *Z Dziej. Ruchu Młodz.* 1978 z. 1, s. 129—132.
- * 461. CHONIAWKO ANDRZEJ, KAMINIARZ-ROSTOCKI STANISŁAW: Związek Młodzieży Socjalistycznej w Wielkopolsce. Poznań 1976 [zob. poz. 331 — 1976, poz. 422 — 1977].
Rec.: Hellwig Jan, *Z Dziej. Ruchu Młodz.* 1978 z. 1, s. 137—142.
- * 462. CZARNIK GABRIELA: Polski ruch młodzieżowy na Pograniczu i Kaszubach w latach 1919—1939. Koszalin 1977 [zob. poz. 423 — 1977, poz. 392 — 1978].
Rec.: Wrzesiński Wojciech, *Zap. Hist.* 1979 nr 4, s. 176—177.
463. CZUBIŃSKI ANTONI: Z dziejów lewicowych organizacji akademickich Poznania w okresie międzywojennym. *Z Dziej. Ruchu Młodz.* 1978 z. 1, s. 29—37.
464. DASZKIEWICZ ANDRZEJ: Z działalności Związku Walki Młodych w województwie krośnieńskim w latach 1945—1948. W: *MŁODZOŚĆ I TRADYCJA REGIONU KROŚNIENSKIEGO: Szkice historyczno-socjologiczne* pod red. Henryka Jadań. Rzeszów: Towarzystwo Naukowe w Rzeszowie, s. 104—127.
465. DWUDZIESTOLECIE ZMS I ZMW W KRAKOWSKIM. Rada red. Aleksander Brzózka et. al. Kraków Komisja Historyczna Rady Krakowskiej Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej, 1978, s. 122, portr.
Do użytku wew.
- * 466. FAZAN MIROSLAW, KANTYKA JAN: Młodzież socjalistycznej ojczyźnie. Katowice 1976 [zob. poz. 332 — 1976, poz. 426 — 1978].
Rec.: Grajczyk Jolanta, *Z Dziej. Ruchu Młodz.* 1978 z. 1 s. 121—126.
- * 467. FIJAŁKOWSKA BARBARA: Ideowo-polityczna działalność związków młodzieży w Polsce w latach 1944—1957. Warszawa 1978 [zob. poz. 398 — 1978].
Rec.: Gołębiewski Bronisław, *Nowe Książki* 1979 nr 9 s. 83—84.
468. GAJZLER ANDRZEJ: Krakowski ruch młodzieżowy w 35-leciu PRL. *Biul. Komis. Hist. Rady Krak. Fed. SZMP I/VI*, s. 3—9, il.
469. GIERWATOWSKI STANISŁAW M: Z dziejów turystyki młodzieży wiejskiej. *Ziemia* 1975—1976 [wyd. 1979], s. 107—111.
470. GROSZEWSKI ARKADIUSZ: Organizacja warszawska Związku Walki Młodych. W: *MŁODZIEŻ W ODBUDOWIE I ROZWOJU STOLICY*. Warszawa: Rada Warszawska Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej. s. 26—44.
Do użytku wew.

471. GUSS JAN: Dzieje ruchu młodzieżowego na Lubelszczyźnie. *Pokolenia* nr 2, s. 221—230.
472. HARCERSTWO PODGORZA. Związek Harcerstwa Polskiego. Hufiec Kraków — Podgórze im. Generała Karola Świerczewskiego. (Zespół red. Jerzy Klinik et al. Materiały zebrał i tekst oprac. Stanisław Spólnik). Kraków: ZHP, 1978, s. 72, tab. II.
- * 473. HELLWIG JAN: Powszechna organizacja „Służba Polsce” Warszawa 1977 [zob. poz. 428 — 1977].
Rec.: Miśkiewicz Benon, *Wojskowy Przegląd Historyczny* 1979 nr 2, s. 315—321; Synak Brunon, *Z bad. nad Młodz.* 1978 z. 19, s. 114—117.
474. HILLEBRANDT BOGDAN: Działalność ZMP w środowisku młodzieży robotniczej. *Pokolenia* nr 3, s. 150—164.
475. HILLEBRANDT BOGDAN: Kształtowanie koncepcji Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej. *Zesz. Nauk. WSNS* nr 4, s. 130—146.
476. HILLEBRANDT BOGDAN: PZPR a ruch młodzieżowy w latach 1948—1976 Warszawa: Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, s. 352.
Do użytku wew.
477. HILLEBRANDT BOGDAN: Udział młodzieży w społeczno-gospodarczym rozwoju stolicy w latach 1948—1956. W: *MŁODZIEŻ W ODBUDOWIE I ROZWOJU STOLICY*. Warszawa: Rada Warszawska Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej, s. 71—101.
478. HILLEBRANDT BOGDAN, KOZUCHOWSKI ANDRZEJ: Udział organizacji ZMS w przeobrażeniach społeczno-gospodarczych Stolicy. W: *MŁODZIEŻ W ODBUDOWIE I ROZWOJU STOLICY*. Warszawa: Rada Warszawska Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej, s. 102—126.
479. JABŁOŃSKI EUGENIUSZ, KANIA JERZY, KARMAŃSKI JANUSZ: Zielona młodość „Wiel”. Konfrontacje, portrety. Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, s. 237.
Rec.: Janik Krzysztof, *Pokolenia* 1979 nr 4, s. 246—249; Jarecka-Kimłowska Stanisława, *Wiel Współczesna* 1979 nr 12, s. 159—162.
480. JANIK KRZYSZTOF: Organizacje młodzieżowe w procesach integracji społecznej w Polsce. *Biul. Komis. Hist. Rady Krak. Fed. SZMP I/VI*, s. 9—16, II.
481. JARECKA KIMŁOWSKA STANISŁAWA: Problemy oświaty i kształcenia w programach i działalności ZMW RP „Wiel”. *Pokolenia* nr 2, s. 151—172.
482. JOKA JERZY: Rozwój organizacyjny Związku Młodzieży Polskiej w Województwie Białostockim (1948—1956). *Mater. Dydak.-Ośw.*, s. 7—22, tabl.
- * 483. KLIMCZAK WIESŁAW: Drogi rozwojowe Zrzeszenia Studentów Polskich. 1950—1973. Warszawa 1977 [zob. poz. 435 — 1977].
Rec.: Koszel Bogdan, *Z Dziej. Ruchu Młodz.* 1978 z. 1, s. 133—135.
484. KMIECIK ZENON: Działalność Związku Młodzieży Polskiej „Zet” (1897—1904). *Pokolenia* nr 2, s. 110—121.
485. KOBRZYŃSKI STEFAN: Organizacja warszawska OM TUR. W: *MŁODZIEŻ W ODBUDOWIE I ROZWOJU STOLICY*. Warszawa: Rada Warszawska Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej, s. 45—53.
486. KOPER ARKADIUSZ: Działalność kulturalna postępowych organizacji młodzieżowych na Mazowszu w latach 1944—1956. *Z Dziej. Ruchu Młodz.* z. 3, s. 60—73.
487. KOSZEL BOGDAN: Korporacje akademickie II Rzeczypospolitej. *Z Dziej. Ruchu Młodz.* z. 3, s. 33—46.
- * 488. KOZŁOWSKI CZESŁAW: Ruch młodzieżowy w Polsce Ludowej. Warszawa 1976 [zob. poz. 344 — 1976].
Rec.: Tanaś Maciej, *Z bad. nad Młodz.* 1978 z. 18 s. 136—138.

489. KOZŁOWSKI CZESŁAW: Założenia programowe i struktura ZMP. Pokolenia nr 4, s. 185—205.
- * 490. KOZŁOWSKI CZESŁAW: Związek Walki Młodych (1943—1948). Warszawa 1978 [zob. poz. 412 — 1978].
 Rec.: Grusiewicz Bogusław, Kocój Henryk, Zar. St. 1979 nr 4, s. 781—787; Guss Jan, Pokolenia, 1979 nr 3, s. 234—236; Mat, Płomienie 1979 nr 8, s. 59—59, il.; Hillebrandt Bogdan, Dzieje Najnow. 1979 nr 4, s. 54—57; Jakubowski Józef, Z Dziej. Ruchu Młodz. z. 3 1979, s. 105—108; Malinowski Ludwik, Wiek Współczesny 1980 nr. 3 s. 153—156; Malinowski Marian, Zesz. Nauk. ASW 1979 nr 24, s. 215—223; Wierachowska Grażyna, Z Dziej. Ruchu Młodz. z. 3 1979, s. 109—110.
491. KOZUCHOWSKI ANDRZEJ: Praca ideowo-wychowawcza ZMP w środowisku akademickim w latach 1948—1957. Materiały szkoleniowe dla aktywu SZSP. Warszawa: „Universitas”, s. 31.
 Do użytku wew. — org.
492. KRAJEWSKI KAZIMIERZ: Wspomnienia Kazetempowca o lubońskiej gromadzie Czerwonego Harcerstwa. Z Dziej. Ruchu Młodz. 1978 z. 1, s. 79—93.
493. KRAJEWSKI MIECZYSLAW: Harcerstwo przemyskie w odrodzonej Polsce. W: Z DZIEJÓW KULTURY I LITERATURY ZIEMI PRZEMYSKIEJ t. 3. Przemysł: KAW, 1978, s. 173—181. — Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza w Przemysłu.
494. KRAWULSKI JERZY: Udział ZMW i ZSMW w socjalistycznej przebudowie wsi wielkopolskiej. Kron. Wielkop. nr 1/2, s. 117—136.
495. KRAWULSKI JERZY: Związek Młodzieży Wiejskiej w powiecie kaliszkim w latach 1957—1973. Roczn. Kal. t. 12, s. 157—172.
- * 496. KUBASIK CZESŁAW: Związek Młodzieży Polskiej na Śląsku w latach 1948—1957. Wrocław 1978 [zob. poz. 418 — 1978].
 Rec.: Wołczew Wiesłód, Dresio Marian, Kocój Henryk, Zar. St. 1979 z. 1 s. 183—192.
497. KUROWSKA MAGDALENA: Szare Szeregi w Krakowie 1939—1945. Krzysztofory 1978 z. 5, s. 59—89, il.
498. LECH ANDRZEJ: Tradycyjna kultura ludowa w programach i działalności polskich związków młodzieży wiejskiej w okresie II Rzeczypospolitej. Łódź 1978, s. 258. — Acta Universitatis Lodziana. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego Seria I, Nauki Humanistyczno-Społeczne, 39, Nauki Polityczne.
499. ŁAPINSKI JÓZEF: Zaciąg trwa. Wybór Bronisław Gołębiowski. Warszawa, s. 240.
 Rec.: Musiał Tadeusz, Z dziej. Ruchu Młodz. 1979 z. 3, s. 111—113.
500. ŁOPOSZKO MARIA: Zjednoczenie ruchu młodzieżowego na Lubelszczyźnie w 1948 r. Roczn. Lubel. t. 21, s. 115—138.
501. MIZERA TADEUSZ: Organizacje młodzieżowe na Lubelszczyźnie w latach 1944—1970. W: DZIEJE LUBELSZCZYZNY t. 2 pod red. Aleksandra Kierka. Lublin, s. 133—171. — Lubelskie Towarzystwo Naukowe.
502. NOWAK EDWARD: Ze studiów nad powstaniem Związku Młodzieży Wiejskiej w województwie łódzkim. Acta UL Ser. I zeszyt 41, s. 63—79.
- * 503. PAWŁOWSKI STEFAN, ZIELIŃSKI ADAM: Mazowiecki Związek Młodzieży Wiejskiej. Warszawa 1977 [zob. poz. 450 — 1977, 425 — 1978].
 Rec.: Tanaś Maciej, Z Bad. nad Młodz. 1978 z. 19 s. 112—114. [Zamiast błędnego zapisu w poz. 425—1978 z nazwiskiem — Synak Brunon].
504. POLSKI RUCH MŁODZIEŻOWY NA DOLNYM ŚLĄSKU. Tradycje i współczesność. Praca zbiorowa pod red. Bronisława Pasierba. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 325, il. — Roczniki Dolnośląskie t. 7.
505. POSTĘPOWY RUCH MŁODZIEŻOWY NA ZIEMI PIOTROWSKIEJ 1928—1956. Oprac. tekstu Juliusz Jerzy Herlinger. Piotrków Trybunalski: Federacja Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej, Rada Wojewódzka w Piotrkowie Trybunalskim, s. 148, il. tab. portr.
 Do użytku wewn.-org.

506. ROZWÓJ I DZIAŁALNOŚĆ STUDENCKIEGO RUCHU NAUKOWEGO. (Zebr. i oprac. materiałów Wiktorja Czuba). Katowice: Socjalistyczny Związek Studentów Polskich, Zarząd Główny, s. 43.
Do użytku wewn.-org.
507. RUDZIŃSKI EUGENIUSZ: Pierwsze dziesięciolecie KZMP. *Pokolenia* nr 3, s. 185—192.
508. RUDZIŃSKI EUGENIUSZ: ZMW RP „Wici a postępowe organizacje młodzieży robotniczej w okresie międzywojennym. *Pokolenia* nr 2, s. 138—150.
509. RYTER HENRYK: Z działalności Związku Walki Młodych w powiecie oleskim. *Głos Olesna*, s. 49—54, tab.
510. SIERPOWSKI STANISŁAW: Rozwój organizacyjny i działalność ideowo-wychowawcza ZMW na terenie Poznania. *Z Dziej. Ruchu Młodz.* 1978 z. 1, s. 39—77.
511. SŁOWIK LONGINA: W XXX rocznicę zjednoczenia ruchu młodzieżowego w Polsce. Wybór materiałów bibliograficznych. Wrocław: Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu, 1978, s. 10. — Materiały Metodyczne dla Bibliotekarzy.
Do użytku wew.
512. STASIEWSKA-LAURENTOWSKA JADWIGA: Ruch zachowy w Wielkopolskiej Chorągwi Harcerek w latach 1922—1948. Poznań: Związek Harcerstwa Polskiego, Komenda Chorągwi Poznańskiej im. Powstańców Wielkopolskich 1918/1919, s. 30.
513. STĘPLEWSKI STANISŁAW: Problemy badawcze dziejów ZMP „Grunwald”. *Pokolenia* nr 2, s. 187—203.
514. STRZELECKA IRENA: Związek Walki Młodych w Pruszkowie. *Rocz. Pruszk.* 1978, s. 7—17.
515. SUTARCZYK ZENON: Warszawskie organizacje ZMW i OM TUR wobec odbudowy i przeobrażeń społeczno-politycznych miasta w latach 1944—1948. W: *MŁODZIEŻ W ODBUDOWIE I ROZWOJU STOLICY*. Warszawa: Rada Warszawska Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej, s. 5—25.
- * 516. SZAFRAŃSKI EUGENIUSZ: Treści i formy kultury świeckiej polskich postępowych organizacji młodzieżowych 1936—1948. Zielona Góra 1978 [zob. poz. 435 — 1978].
Rec.: Chojnacki Stefan, *Zesz. Nauk.* WAP 1979 nr 100, s. 317—321.
517. SZCZEPAŃSKI JAN: Wzór osobowości i organizacji w ideologii „Wici”. *Pokolenia* nr 2, s. 122—137.
518. SMISNIEWICZ WITOLD: Działalność Związku Młodzieży Demokratycznej w Warszawie: W: *MŁODZIEŻ W ODBUDOWIE I ROZWOJU STOLICY*. Warszawa: Rada Warszawska Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej, s. 54—70.
519. WIECZOREK TADEUSZ: Oświata rolnicza w wiejskim ruchu młodzieżowym. *Rocz. Muz. Rol. Szreniawa* t. 11, s. 109—129.
520. WOSZCZALSKI MARIAN: Byłem w ZMW. *Z Dziej. Ruchu Młodz.* 1978 z. 1, s. 95—101.
521. WSPOMNIENIA ZMW-owców. Wybór i adaptacja Janina Balcerzak i Ryszard Zelwiański. Warszawa: „Iskry”, s. 408.
Rec.: Basta Alicja, *Persepektywy* 1979 nr 48, s. 30; Macużanka Zenona, *Nowe książki* 1979 nr 20, s. 44—45, 11; Syzdek Włodzimierz, *Za Wolność i Lud* 1979 nr 51/52, s. 27—34.
522. WZIENTEK MARIANNA: Powszechna Organizacja „Służba Polsce” w województwie łódzkim. *Acta UL Ser. I* z. 41, s. 81—89.
523. Z DZIEJÓW RUCHU MŁODZIEŻOWEGO W ŁODZI I WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W LATACH 1948—1956. Materiały na sesję popularnonaukową. Materiały konferencyjne, Łódź: Uniwersytet Łódzki, 1978, s. 240, tab. — Ko-

misja Historyczna Rady Łódzkiej Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej, Międzyuczelniany Instytut Nauk Politycznych przy UŁ.
Do użytku wew.-org.

- * 524. ZWIĄZEK MŁODZIEŻY WIEJSKIEJ RP „WICI” W WALCE O POSTĘP I SPRAWIEDLIWOŚĆ SPOŁECZNĄ. Warszawa 1978 (zob. poz. 445 — 1978)
Rec.: Chałasiński Józef, Kult. i Społ. 1978 nr 3, s. 331—333; Wojna Romuald, Nowe Książki 1978 nr 9, s. 81—82.
Zob. też poz.: 91, 92, 93, 94, 130, 143.